

Etický kódex pre slobodné a spravodlivé volby

PREAMBULA

Slobodné a spravodlivé volby sú základom demokracie. Slobodná a demokratická účasť na voľbách je v tomto procese absolútnou podstatou. Politické strany majú možnosť viesť slobodné kampane a komunikovať voličom svoje programy; zároveň každý volič a volička má právo rozhodnúť sa dať svoj hlas slobodne a bez nátlaku.

Za našu politickú stranu vyjadrujeme svojim podpisom pod kódexom súhlas s princípmi spravodlivých a slobodných volieb. Tento kódex nenahrádza žiadne jestvujúce a platné zákony. Upevňuje naše odhodlanie dodržiavať jestvujúce zákony a podporuje naše záväzky viesť poctivú politickú súťaž založenú na politických programoch a nie na materiálnych stimuloch pre voličov. Veríme, že to pomôže slobodnému a férovému priebehu nadchádzajúcich parlamentných volieb.

Zaväzujeme sa a sľubujeme občanom našej krajiny, že budeme dodržiavať a aktívne presadzovať dodržiavanie tohto Etického kódexu.

Naša strana prijíma zodpovednosť za realizáciu Etického kódexu v praxi.

PRÁVIDLO DODRŽIAVANIA ZÁKONA

1. Strany, kandidáti a členovia strán sa budú riadiť podľa volebného zákona, pravidiel a predpisov Slovenskej republiky a budú sa zasaďovať za dodržiavanie týchto zákonov. Pravidlo dodržiavania zákona je do veľkej miery založené na nezávislosti a profesionalite zákonnej moci a súdnictva. Tieto princípy budeme plne podporovať.
2. Všetky strany, kandidáti a členovia strán rovnakým spôsobom podliehajú zákonu. Strany, kandidáti a členovia strán nesmú využívať verejné prostriedky a zdroje (napríklad kancelárie, dopravné prostriedky a pod.) na stranícke volebné účely.

VOLEBNÉ SPRÁVANIE

3. Nadovšetko, všetky strany, kandidáti a členovia strán budú viesť čestné a férové kampane dodržiavajúc všetky demokratické, etické a morálne princípy slobodnej volebnej súťaže.
4. Strany sa zaväzujú:
 - uľahčovať úplnú účasť občanov, vrátane všetkých menšinových skupín a žien vo voľbách,
 - zabezpečiť slobodný prístup všetkým občanom, vrátane menšinových skupín a žien na všetky kampaňové aktivity,
 - nenútiť občanov podporovať konkrétnu politickú stranu alebo kandidáta alebo sa zapájať do akejkoľvek kampaňovej aktivity inak, ako na základe a v súlade so svojim slobodným presvedčením.
5. Strany, kandidáti a členovia strán sľubujú, že budú podporovať slobodné a spravodlivé volby a atmosféru demokratickej tolerancie. Zaväzujú sa:
 - zabezpečiť tomuto kódexu najširšiu publicitu,
 - verejne odsúdiť násilie a nátlak,
 - klásť dôraz na tajnosť hlasovania,
 - poučiť svojich kandidátov a členov strán o Etickom kódexu a zodpovednostiach vychádzajúcich z tohto kódexu.
6. Strany, kandidáti a členovia strán verejne odsúdia a budú opakovane odsudzovať pokusy o násilie a nátlak z akejkoľvek strany; rovnako odsúdia a budú odsudzovať akékoľvek používanie diskriminačného jazyka a konania, ktoré by mohlo podnieť násilie a nátlak (zastrašovanie).
7. Strany, kandidáti a členovia strán podniknú všetky možné kroky, aby zabránili volebným podvodom pred voľbami, počas volieb a po voľbách.
8. Žiadna strana, kandidát a člen strany nesmie ponúkať odmenu alebo úplatok výmenou za voličskú priazeň.
 - strany, kandidáti a členovia strán nesmú ponúkať žiadne financie a tovar (potraviny, oblečenie, palivo, drevo, alkohol, cigarety a pod.) výmenou za hlasy vo voľbách.
9. Strany, kandidáti a členovia strán nebudú vyvíjať tlak na voličov z marginalizovaných rómskych komunít prostredníctvom ich lokálnych a regionálnych zástupcov, či prostredníctvom iných osôb, ktoré majú v marginalizovaných rómskych komunitách sociálny, finančný, či politický vplyv (vrátane starostov, obecných poslancov, či iných zástupcov obcí, lekárov, policajtov, sociálnych a terénnych pracovníkov a pod.).
10. Strany, kandidáti a členovia strán nebudú neprimerane ovplyvňovať voličov z marginalizovaných rómskych komunít a voličov z iných zraniteľných skupín a tak porušovať ich práva na slobodné volby a slobodné rozhodovanie sa.
11. Strany, kandidáti a členovia strán nebudú žiadnym spôsobom brániť v uplatňovaní demokratických práv iných strán – v oslovení všetkých voličov, v aktivitách vzdelávania voličov, v získavaní zdrojov, v agitovaní a v získavaní všeobecnej podpory.
12. Politické strany sa môžu rozhodnúť zorganizovať stretnutia a diskusie o realizácii Etického kódexu. Občianske združenia a organizácie sledujúce demokratický charakter volebného procesu sa môžu na týchto stretnutiach a diskusiách zúčastňovať a monitorovať ich priebeh.

♦ Žiadna kampaň nesmie znížovať dôstojnosť človeka, jednotlivca ani skupiny. Foto: R. Čonka

Iniciatíva za dodržiavanie etiky slobodných a spravodlivých volieb: Výzva politickým stranám kandidujúcim vo voľbách do NR SR

Vážený predstaviteľ, vážená predstaviteľka politickej strany!

Demokratickým voľbám tradične predchádza masívna predvolebná kampaň, ktorej úlohou je získať čo najväčší počet voličov. V demokratickom systéme, v akom žijeme, je to normálne a samozrejmé.

Ako organizácie, ktorých cieľom je obhajoba demokratických princípov volieb sa na Vás v mene občianskej spoločnosti obraciame s výzvou na prijatie Etického kódexu pre slobodné a spravodlivé volby.

Touto výzvou chceme predísť tomu, aby sa zraniteľné skupiny voličov (Rómovia z marginalizovaných komunít, ľudia žijúci pod hranicou chudoby, obyvatelia domovov dôchodcov, klienti domovov sociálnych služieb atď.) stávali obeťami nekorektných, amorálnych a niekedy i z pohľadu zákonnosti pochybných volebných praktík. Chceme predísť tomu, aby sa z voličského hlasu stá-

val tovar, ktorý získa ten, kto je zaň ochotný zaplatiť najviac.

Touto výzvou chceme podporiť princípy slobodného rozhodovania, dôstojnosti volebnej kampane i samotných voličov a základné princípy zastupiteľskej demokracie. Veríme, že nástrojom na presvedčenie voličov by mala byť najmä zrozumiteľná formulácia volebných programov, a nie kupčenie s ich voličskými hlasmi, ktoré je iba zneužívaním zlej a bezvýchodiskovej životnej situácie niektorých ľudí.

Keďže v minulosti boli opakovane zaznamenané prípady nekorektných praktík pri získavaní volebných hlasov najmä voličov z marginalizo-

vaných rómskych osád, obraciame sa s výzvou o prijatie etického kódexu hlavne na všetky relevantné politické strany, ktoré kandidujú v nastávajúcich parlamentných voľbách. To, že sa obraciame aj na Vašu politickú stranu, nie je v žiadnom prípade náznakom podozrenia, že by ste mali takéto konanie v úmysle. Naopak, apelujeme na Vaše morálne postoje a žiadame Vás, aby ste touto formou vyslovili s takýmto potencionálnym konaním svoj nesúhlas.

Prijatím Etického kódexu pre slobodné a spravodlivé volby podporíte princípy spravodlivého predvolebného boja a zároveň sa verejne dištancujete od nekorektného a neetického konania voči voličom. Pristúpenie politických strán k tomuto etickému kódexu chceme sprístupniť verejnosti a zároveň iniciovať verejnú diskusiu na túto tému, takže ako politická strana máte možnosť tento svoj postoj a odhodlanie oznámiť aj verejne.

Svoju podporu tejto výzve a zároveň prihlásenie sa k princípom,

ktoré obsahuje, môžete deklarovať podpisom priloženého Etického kódexu pre slobodné a spravodlivé volby a jeho zaslaním na uvedennú adresu. Signatárov výzvy budete postupne zverejňovať. Sme si vedomí, že ide o pomerne krátku dobu a predvolebná kampaň už beží, avšak princípy, na ktorých je výzva postavená, sú natoľko zásadné a jednoznačné, že nemusia byť predmetom dlhého rozhodovania.

Bratislava, 27. mája 2010

S úctou,
Iniciatíva za dodržiavanie etiky slobodných a spravodlivých volieb – signatári výzvy na podporu Etického kódexu pre slobodné a spravodlivé volby (v abecednom poradí):
 Inštitút rómskej verejnej politiky,
 Ľudia proti rasizmu,
 MEMO 98,
 Nadácia Milana Šimečku,
 Občan, demokracia a zodpovednosť,
 Občianske oko,
 Romano nevo lil

J. E. H. Cunny:
 Novinári nesú zodpovednosť za spolunažívanie medzi ľuďmi

str. 5

Ľ. Galbavý:
 Sme odsúdení na spolunažívanie v dobrom

str. 6-7

Téma čísla:
 Parlamentné volby
 ANKETA RNL: Aj žiadna odpoveď môže byť odpoveďou

str. 8, 9, 10

SLOVO ŠÉFREDAKTORA: Môj smutný Medzinárodný deň Rómov...

Keď som sa chystal písať svoj príspevok k Medzinárodnému dňu Rómov (MDR), chcel som hovoriť o príjemných veciach. Vyzdvihnúť a poukázať na dôležité historické fakty. O tom, že aj napriek tomu, že Rómovia nemajú svoju krajinu, majú svoje symboly ako národ, hoci bez svojej krajiny. Majú niečo, na čo môžu byť brdí nie iba jeden deň v roku, ale stále. Každý deň. Chcel som vyzdvihnúť aj to, že napriek tomu, že náš jazyk nebol v písanej podobe, dokázali sme si ho zachovať dodnes. Jazyk, o ktorý prišli mnohé národy. Práve v tomto vidím silu Rómov. Silu, ktorá, žiaľ, dokázala spojiť Rómov len v jazyku.

Aby nekolovali mýty o Rómoch...

Medzinárodný deň Rómov a Rómov vo všeobecnosti vníma 8. apríla aj majorita, teda aspoň médiá to sledujú. Aspoň raz v roku sa snažia priniesť verejnosti aj pozitívne informácie. Pri tejto príležitosti ma, ako šéfredaktora rómskych novín, oslovili regionálne noviny. Len tak – rozhovor s Rómom, ktorý ukáže majorite svoj pohľad na svet. Noviny zverili rozhovor mladej, zatiaľ neskúsenej novinárke.

Rómovia sú ťažkou témou, človek musí mať rozklad, aby pochopil niektoré súvislosti. Predpokladal som, že nebudem hovoriť o historických udalostiach, tie sú známe a každý, kto chce, môže si ich nájsť. V piatich vetách, ktoré hovoria o MDR, už nič nové nevymyslíme. Hovorili sme preto o živote Rómov, o ich postavení, diskriminácii, o rôznych oblastiach.

Vysokoškolsky vzdelaná mladá dáma – k tomu novinárka, mala však o Rómoch skreslený obraz. Rovnako skreslený obraz ako možno väčšina majoritnej spoločnosti. Rómovia sú tí, ktorí sú v tomto štáte zvyčhodňovaní. Rómovia sú tí, ktorým sa stavajú byty. Ich deti majú v školách stravu zadarmo... Rómovia sú tí... Samé mýty o Rómoch. Na rómsku tému sme sa bavili asi bodinu, snažil som sa jej vysvetliť mnohé veci, trochu poopraviť jej pokrivený obraz o Rómoch. Či sa mi to podarilo? Neviem. Možno sa dvere o týchto veciach viacej premýšľať, možno po zatvorení zavrie redakcie len mávla rukou. Ktovie... Aspoň som sa pokúsil...

Aby bol Róm občanom, nie iba spoluobčanom

Medzinárodný deň Rómov by mal byť pre Rómov symbolom, že sú plnobodnotní občania krajiny, v ktorej žijú. Vtedy by sa podľa mňa naplnil aj zmysel osláv. Ak Rómov začne spoločnosť brať ako ľudí, nie iba ako „Rómov“, ako niečo, čo tu síce po stáročia je, ale keby nebolo, bolo by lepšie. Opäť si pri tejto príležitosti spomeniem na svoje novinárske cesty po mnohých obciach. Na rozhovory so starostami, úradníkmi, učiteľmi...

O Rómoch sa vo všeobecnosti hovorí ako o spoluobčanoch. Naši rómski spoluobčania. Pre niekoho to asi znie krásne, no možno aj v tomto označení treba hľadať príčiny súčasného postavenia Rómov nielen na Slovensku. Kto je občan a kto je spoluobčan? Nie sme všetci občania? Nie sme všetci ľudia? Žiaľ, asi nie, aspoň realita a myslenie pomerne veľkej časti majority tomu nenaspôsobuje. V myšliach majority je totiž blboko zakorenené niečo, čo z Rómov robí nepriateľov. „Ak nebudeš dobrý, zoberú ťa Cigáni.“ Určite to každý pozná. Už malé deti sú vychovávané v duchu, že Róm je niečo zlé.

Aby bol Róm človekom...

Aj keď od ustanovenia MDR ubehlo 20 rokov, aj keď od prvého svetového kongresu Rómov ubehlo takmer 40 rokov, v konkrétnom živote Rómov sa zmenilo len málo. Len málo sa zmenilo v podmienkach, v akých Rómovia žijú, len málo sa zmenilo myslenie majority smerom k Rómom. Dostať sa teda bližšie k majorite, a dovoliť majorite, aby sa dostala bližšie k nám. Len tak naplníme blavnú myšlienku MDR. Aby sme sa my Rómovia cítili ako plnobodnotní ľudia, aby nás majorita začala vnímať ako plnobodnotných ľudí. Vtedy bude ten Medzinárodný deň Rómov krajší.

Roman Čonka

Z listov: Vo Veľkom Mederi bola už 5. prehliadka rómskych talentov

◆ Rigová Mónika vo víre tanca

Trnavský samosprávny kraj, Žitnoostrovské osvetové stredisko v Dunajskej Strede a Mestské kultúrne stredisko vo Veľkom Mederi pri príležitosti Medzinárodného dňa Rómov už piaty raz organizoval prehliadku rómskych talentov. Slávnostný program sa uskutočnil 8. apríla 2010 v Mestskom kultúrnom stredisku vo Veľkom Mederi. Zámerom tohto kultúrneho podujatia je prezentovanie rómskych talentov a pripomínanie Medzinárodného

dňa Rómov. Na druhej strane rozširujeme touto formou potrebné informácie, ktoré ovplyvňujú názory a postoje mnohonárodnostnej a multikultúrnej spoločnosti Žitného ostrova.

Po slávnostnom príhovore Ing. Ladislava Rudického, PhD – primátora mesta Veľký Meder, pani riaditeľky Žitnoostrovského osvetového strediska Mgr. Jany Svetlovskéj a pána Ladislava Gútayho, riaditeľa Mestského kul-

túrneho strediska vo Veľkom Mederi nasledoval príhovor Dr. Jozefa Ravasza PhD riaditeľa Inštitútu pre romologický výskum, metodiku a praktickú aplikáciu v Dunajskej Strede, ktorý vo svojej prednáške zdôraznil dôležitosť 8. apríla 1971, kedy sa Rómovia z celého sveta zišli v Londýne a založili Medzinárodný zväz Rómov. V dejinách rómskeho národa sa na tejto konferencii sformulovali prvýkrát také myšlienky, ako rómska národnosť, kodifikácia rómskeho jazyka, jednotnosť používania rómskych symbolov. Rozhodli aj o tom, že každý rok tento deň budú na celom svete, všade, kde žijú Rómovia, oslavovať Medzinárodný deň Rómov.

Po krátkej prednáške Dr. Ravasza nasledovala rómska hymna v podaní speváčky Moniky Rigovej. Potom Jenő Lakatos zo Základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským vo Veľkom Mederi zarecitoval báseň. Dievčatá zo súboru Ruže z plameňa zo Základnej školy v Lehniciach, dievčatá zo Špeciálnej základnej školy v Dunajskej Strede, tanečný súbor Av tekhelem zo Základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským vo Štvrtku na Ostrove, skupina Fresch Boy z Lehníc a súbor Tini Roma z Nového Života svojim tancom očarili publikum a vytvorili výbornú atmosféru. Kristián Fatona, žiak Špeciálnej základnej školy vo Veľkom Mederi, Ján Haluza z Nového Života, Regina Bandová, Vladmíra Šárközyová a Nicolas Grünfeld zo Špeciálnej základnej školy v Dunajskej Strede, Kuki Nicolas a Alexander Mundi zo Základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským vo Štvrtku na Ostrove, súrodenci Mónika a Frigyes Sípós zo Základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským vo Štvrtku na Ostrove a Gellért Ravasz z Dunajskej Stredy zaspievali moderné rómske pesničky. Orientálny tanec v podaní dievčat a chlapcov z detských domovov okresu Dunajskej Stredy s brušnou tanečnicou Zohrou a vlastná pieseň Milana Daniša z Nového Života boli veľmi zaujímavým momentom prehliadky. Takmer dvojhodinový program vo výbornej atmosfére ukončil koncert „kráľovnej rómskych piesní“ Moniky Rigovej.

V rámci slávnostného programu sa uskutočnilo vyhodnotenie okresnej výtvarnej súťaže rómskej mládeže Farebný svet Rómov. Podujatie sa uskutočnilo s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.

Mgr. Molnárová Ingrid, metodička ZÚC – Žitnoostrovského osvetového strediska v Dunajskej Strede, foto autorka

◆ Slávnostný príhovor predniesol Dr. J. Ravasz

◆ Jenő Lakatos pri recitácii

Výzva na podávanie návrhov: Posilnenie postavenia rómskych žien v spoločnosti

Podpora rovnosti žien a mužov prostredníctvom posilnenia postavenia rómskych žien v účasti na procesoch, ktoré ovplyvňujú ich životy tým, že budú tieto procesy riešené spôsobmi zodpovedajúcimi rómskym ženám, ako aj podpora ich občianskej angažovanosti a budovanie ich vodcovských schopností je cieľom iniciatívy Inštitútu otvorenej spoločnosti v rámci grantového programu na posilnenie postavenia rómskych žien (Open Society Institute Romani Women's Empowerment Grants).

O granty v tejto oblasti sa môžu uchádzať rómske mimovládne organizácie hlavne z krajín začlenených do Dekády začleňovania rómskej populácie: Albánska, Bulharska, Bosny a Hercegoviny, Chorvátska, Českej republiky, Maďarska, Macedónska, Čiernej Hory, Rumunska, Srbska, Slovenska a Španielska.

Rómska iniciatíva podporuje žiadosti o podporu pre činnosti, ako napr.:

- Zvýšenie účasti rómskych žien vo verejnom živote na národnej a medzinárodnej úrovni;
- Zapojenie mužov do podpory zásady rovnosti mužov a žien;
- Podpora aktívneho občianstva rómskych žien;
- Uľahčenie začlenenia rómskych žien do trhu práce;
- Riešenie problematiky predčasných manželstiev;
- Podpora riadenia a činnosti združení rómskych žien a dievčat;
- Podpora opatrení na boj proti obchodovaniu s ľuďmi;
- Podpora činností súvisiacich s rómskymi emigrantkami a vnútorne presídľovanými osobami;
- Podpora presadzovania záujmov a cieľov politiky na miestnej, národnej a európskej úrovni;
- Projekty podpory výskumu o rómskych ženách, ktoré zahŕňajú aj účasť rómskych žien pri vykonávaní výskumu a publikovaní výsledkov.

Uzávierka žiadostí v angličtine alebo v rómčine je 30. júna 2010.

Podrobnosti a formulár žiadosti a pokyny nájdete na adrese www.osf.sk.

Romano ňil

Rómsky nový list - nezávislé kultúrne-spoločenské noviny Rómov na Slovensku od roku 1993 do augusta 2008 viedla Daniela Hivešová-Šílanová, ktorá sa rozhodujúcou mierou prispela o ich udržanie a rozvoj.

Vydavateľ: Združenie JEKHE-TANE-SPOLU, sídlo združenia a redakcie: Jarková 4, 080 01 Prešov, ☎ 051/7725283, ✉ a fax: 051/7733439, e-mail: redakcia@rnl.sk, www.rnl.sk

Šéfredaktor: R. Čonka.

Jazyková korektorka: N. Sallaiová, Redakcia Prešov: Jozef Ferenc, Roman Čonka (r_conka@rnl.sk), Daniela Obšasníková. Spolupracovníci redakcie: Bratislava: Stella Hanzelová, Zuzana Kumanová (☎ 0905/496 563), Detva: Braňo Oláh (☎ 0948/503 907, lbrano1@azet.sk), Hnúšťa / Rimavská Sobota: Marika Demeová (☎ 0915/651 181), Rožňava/Nitra: Jurina Rusnáková (jurina.rusnakova@email.cz).

Preklady do rómskeho jazyka: Inga Lukáčová. Sadzba: DOT Prešov.

Tlač: Rotaprint Košice. Náklad: 12.200 ks. Evidenčné číslo 375/08.

Objednávky novín prijíma redakcia. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciam. Redakcia si vyhradzuje právo krátenia, jazykovej a štylistickej úpravy príspevkov čitateľov. • Uverejnené názory sa nemusia zhodovať so stanoviskom redakcie • Realizované s finančnou podporou Ministerstva kultúry SR – program Kultúra národnostných menšín 2010 •

Ste za to, aby politici dodržiavali Etický kódex? Podporte našu výzvu!

www.ferovevolby.sk

Iniciatíva za dodržiavanie etiky slobodných a spravodlivých volieb: neformálne zoskupenie mimovládnych neziskových organizácií, ktorých cieľom je obhajoba demokratických princípov volieb, vrátane iniciovania programov a aktivít smerujúcich k ich sledovaniu, dodržiavaniu a vyhodnocovaniu, ako aj navrhovaniu zmien, ktoré by ich upevnili.

Iniciatíva vznikla v máji 2010 a jej prvou aktivitou je výzva politickým stranám, ktoré sa zúčastňujú na voľbách do NR SR, aby sa verejne prihlásili k Etickému kódexu pre slobodné a spravodlivé voľby a dodržiavali jeho zásady.

Zakladatelia iniciatívy – signatári výzvy:

Inštitút rómskej verejnej politiky

Ludia proti rasizmu

MEMO 98

Nadácia Milana Šimečku

Občan, demokracia a zodpovednosť

Občianske oko

Romano nevo ňil

Romano nevo ňil

Objednávky predplatného a inzercie prijíma redakcia RNL

na adrese: redakcia@rnl.sk, +421517733439

ČESKO: Občianske združenie Český západ začína vytvárať metodiku práce s Rómami

Občianske združenie Český západ začína vytvárať metódku komunitej práce, ktorá sa v Dobrej Vode osvedčuje ako účinný spôsob práce so sociálne vylúčenými občanmi. Spracovanie metódičky povedie dnes už bývalá výkonná riaditeľka združenia Jana Kosová.

Občianske združenie Český západ v spolupráci s.o.z. Chetřon T z Táborska a vedúcou katedry supervízie a manažmentu FHS UK PhDr. Zuzanou Havrdovou začali pracovať na tvorbe metodickéj príručky, ktorá bude popisovať možnosti použitia princípov komunitej práce v sociálne vylúčených lokalitách na vidieku i v meste.

Komunitná práca je jeden z účinných spôsobov práce v sociálne vylúčených lokalitách a táto

metodická príručka bude vychádzať z mnohoročnej práce Českého západu v Dobrej Vode pri Toulzani a Chetřon T v Tábore.

Obe tieto organizácie, ktoré metódu komunitej práce používajú, majú za sebou viacero úspechov v životoch Rómov v zmysle ich zapojenia s majoritnou spoločnosťou. Metodika bude navyše konšultovaná s ďalšími odborníkmi z Českej republiky i zahraničia.

opisuje nový projekt Českého západu *Matí život vo svojich rukách – metóda komunitej práce*. Jana Kosová.

(r, č. západ)

INEKO: Ako vláda plní sľub komplexne riešiť rómsku problematiku

nyými záväzkami významne prevažujú prínosné sľuby týkajúce sa najmä budovania právneho štátu, zvyšovania transparentnosti ako aj boja s korupciou.“

uvádzajú autori poslednej aktualizácie odpocitu sľubov predstaviteľov súčasnej vlády na svojich www-stránkach.

Zo správ vyberáme sľuby dotýkajúce sa riešenia rómskej problematiky – Ako vláda plní sľub komplexne riešiť rómsku problematiku:

Čo sľubili

Vláda naďalej považuje riešenie rómskej problematiky za svoju prioritu. Na jej realizáciu bude podporovať všetky rozvojové programy s cieľom zlepšovať život Rómov a integráciu rómskej komunity do spoločnosti. ... Vo väčšej miere než doposiaľ budú v regionálnom rozvoji riešené sociálno-ekonomické problémy rómskej komunity s dôrazom na komplexný charakter prijímaných opatrení...

Zdroj: Programové vyhlásenie vlády, august 2006

BRATISLAVA: Predseda Európskeho parlamentu Rómov (EPR) Václav Kappel odmieta výroky predsedu SNS Jána Slota, ktorý na Medzinárodný deň Rómov 8. apríla uviedol, že jediný pohľad Rómov, pri ktorom sú aktívni, je ten pri rozmnožovaní. „Pan Slot, vaše pohľady sú na rozdiel od Rómov oveľa aktívnejšie pri popínaní alkoholických nepojov a taktiež ste viackrát ženatý. Takže nie ste o nič viac ako Rómovia, sa blíža parlamentné voľby a potrebujete si získať voličov,“ uviedol vo vyhlásení predseda EPR Václav Kappel.

BRATISLAVA: Európsky parlament Rómov vyzýva rapera a člena skupiny Kontraakt Rytmusa, aby sa ospravedlil za výroky na adresu Rómov žijúcich v osadách. Predstavielia EPR v súvislosti s incidentom zo 14. marca, keď v ostravskej štvrti Bedřicha došlo k pokusu o podpálenie rómskeho domu z dňa 15. apríla 2010, ktorý cituje Rytmusove slová, že „treba házať

22.4.

ČESKO/PRAHA, OSTRAVA: Polícia v súvislosti s incidentom zo 14. marca, keď v ostravskej štvrti Bedřicha došlo k pokusu o podpálenie rómskeho domu z dňa 15. apríla 2010, ktorý cituje Rytmusove slová, že „treba házať

20.4.

BRATISLAVA: Na vzdelávanie detí z rómskych osád v internátnych školách by bolo oproti nákladom na súčasnú výučbu potrebných asi 217 miliónov eur navyše. Vypočítali to mimovládny inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť (SGI).

27.4.

KOŠICE: Rok po incidente na policajnej stanici sa ešte len čaká na žalobu, upozorňuje korzár. V apríli 2009 náhrava týrania sľesťích rómskych chlapcov z Lunika IX na Obvodnom policajnom oddelení Košice ulh obeteľa svet ako príklad policajného sadizmu. Vyšetrovateľ konanie policajtov posúdil ako zneužívanie právomoci verejného činiteľa a vyhlásenie, a hoci zo zverejneného videozáznamu počuť nadávky „banda cigán

28.4.

ČESKO/OLOMOUČ: Polícia sa zaoberá prípadom učiteľov základnej školy, ktorí sa týka integrácie rómskych detí. TI sa bavili vírpi o Rómoch. Zo školskej elektronickej adresy pred rokom odišiel do súkromných schránok listu, ktorý si robí žany z rómskej rodiny. Školskou poštou sa preto teraz zaoberá polícia.

4.4.

ČESKO/OPAVA: Policaí vyšetrujú zrejme ďalší pokus o podpaľovací útok, pretože do vchodu panelákového domu na Rybářskéj ulici v Opave, kde žijú tri rómske rodiny, niekto hodil dve fľaše

ČESKO VZDELÁVANIE: Deti zo sociálne vylúčených lokalít dostanú šancu!

Projekt šancu deťom, ktorý je zamierany na mimoškolské vzdelávanie detí a mládeže zo sociálne vylúčených lokalít v nadväznosti na spoluprácu so školami, ktoré v uvedených lokalitách pôsobia, našťastoval Drom, rómske centrum a občianske združenie Rastolest Brno.

Projekt potrvá 28 mesiacov a ráta so zapojením 280 detí a dospelých. V rámci projektu sa bude realizovať séria aktivít prispôbených potrebám detí podľa veku. Pre deti v predškolskom veku je určený prípravný program, ktorý im má pomôcť k bezproblémovému vstupu na základnú školu. Deti na základnej škole budú môcť využiť dotácie, poradenstvo, zúčastniť sa na sebarozvojových programoch či aktivitách zameraných na rozvoj počítateľovej gramotnosti.

Projekt je určený hlavne deťom a mládeži v lokalitách Brno-sever a Brno-sever. Hlavným cieľom je zvýšiť šance prevažne rómskych detí vo veku 3 – 18 rokov z tejto oblasti na úspešné zvládnutie povinnej školskej dochádzky, podpóruť ich motiváciu k následnému vzdelávaniu a naďalej im asistovať až do úspešného absolvovania štúdia.

(r, jf)

gánska“, rasový motív v obvinení absenúje.

26.4.

BRATISLAVA: Na vzdelávanie detí z rómskych osád v internátnych školách by bolo oproti nákladom na súčasnú výučbu potrebných asi 217 miliónov eur navyše. Vypočítali to mimovládny inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť (SGI).

27.4.

KOŠICE: Rok po incidente na policajnej stanici sa ešte len čaká na žalobu, upozorňuje korzár. V apríli 2009 náhrava týrania sľesťích rómskych chlapcov z Lunika IX na Obvodnom policajnom oddelení Košice ulh obeteľa svet ako príklad policajného sadizmu. Vyšetrovateľ konanie policajtov posúdil ako zneužívanie právomoci verejného činiteľa a vyhlásenie, a hoci zo zverejneného videozáznamu počuť nadávky „banda ci

28.4.

ČESKO/OLOMOUČ: Polícia sa zaoberá prípadom učiteľov základnej školy, ktorí sa týka integrácie rómskych detí. TI sa bavili vírpi o Rómoch. Zo školskej elektronickej adresy pred rokom odišiel do súkromných schránok listu, ktorý si robí žany z rómskej rodiny. Školskou poštou sa preto teraz zaoberá polícia.

4.4.

ČESKO/OPAVA: Policaí vyšetrujú zrejme ďalší pokus o podpaľovací útok, pretože do vchodu panelákového domu na Rybářskéj ulici v Opave, kde žijú tri rómske rodiny, niekto hodil dve fľaše

Vytvorenie špeciálneho účtu a podrobná správa košíckému magistrátu – sú posledné lieky Bytového podniku na problémy Lunika IX

Bývanie na košíckom rómskom sídlisku Lunik IX je čoraz nebezpečnejšie. Je to dôsledok devastácie nájomními, neplatenia nájomného i nelegálnych odberov vody a elektriny. Zhodlo sa na tom vedenie Bytového podniku mesta Košice (BPMK) ako správcu bytového fondu a situácia sa zdá byť bezvýchodiskovou. Naznačili to na stretnutí

s novinármi Gabriel Hrabovský (na fotografii), konateľ BPMK.

Aby mchol život na sídlisku fungovať v rámci štandardov bývania, bolo by treba podľa G. Hrabovského preinvestovať viac ako 22 miliónov eur.

O ďalšom osude bytoviek už nebude rozhodovať správca, ale Magistrát mesta Košice, zástupca vlastníka, ktorým je mesto Košice, ktorému odovzdali podrobnú informáciu o stave bytoviek.

Podľa Hrabovského problém už presahol možnosti samosprávy a zrejme bude nevyhnutné zaangażovať do jeho riešenia štát i Európsku úniu.

Paradoxne v tejto situácii práve Gabriel Hrabovský oznámil, že založí účet s názvom: Lunik IX-Pomeru odpovedali podrobnú informáciu o stave bytoviek.

Podľa Hrabovského problém už presahol možnosti samosprávy a zrejme bude nevyhnutné zaangażovať do jeho riešenia štát i Európsku úniu.

Paradoxne v tejto situácii práve Gabriel Hrabovský oznámil, že založí účet s názvom: Lunik IX-Pomeru odpovedali podrobnú informáciu o stave bytoviek.

2.4.

SLOVENSKO/USA: Západný breh Jordánu alebo Berlín za čas studenej vojny podľa amerického denníka The New York Times pripomínajú Ostrovnu, kde miestna samospráva postavila múr oddelujúci rómsku osadu od zvyšku obce.

ČESKO/VELKÁ BRITÁNIA: Kampaň proti vyukovaniu rómciny na českých školách upozornila na rasizmus voči rómskej menšine – napísal britské noviny The Times v súvislosti s populárnou skupinou na sociálnej sieti Facebook, ktorá je proti zámeru ministerstva školstva zaviesť rómcinu ako voliteľný predmet, napísala romea.cz.

6.4.

FRANCUZSKO/STRASBURG: Spravodajca Parlamentného zboru Rómov v Európe Jozsef Berényi odsúdil „rastúci trend smerom k anticigánizmu najhoršieho druhu“. „Som šokovaný, veľmi často politizovaním situáciou, keď niečo povedať škandalóznou situáciou, ktorá čelia Rómovi a prístup k vzdelávaniu, zamestnaniu, zdravotníckym službám a bytaniu, rovnako ako v oblasti sociálnej integrácie,“ uviedol Berényi vo svojej správe, ktorá sa má v najbližšej dobe prekonať v zborníku.

8.4.

Medzinárodný deň Rómov (8. apríl) si srebva verejnou príležitosťou na počesť 1. svetového medzinárodného kongresu Rómov (Romano kongreso) il-makro), ktorý sa konal v dňoch 8. – 12. apríla 1971 v Orpingtone pri Londýne. Toto stretnutie bolo vyvrcholom dovedejšieho usilia Rómov o vyjadrenie svojej vzájomnosti. Delegáti

8.4.

Medzinárodný deň Rómov (8. apríl) si srebva verejnou príležitosťou na počesť 1. svetového medzinárodného kongresu Rómov (Romano kongreso) il-makro), ktorý sa konal v dňoch 8. – 12. apríla 1971 v Orpingtone pri Londýne. Toto stretnutie bolo vyvrcholom dovedejšieho usilia Rómov o vyjadrenie svojej vzájomnosti. Delegáti

8.4.

Medzinárodný deň Rómov (8. apríl) si srebva verejnou príležitosťou na počesť 1. svetového medzinárodného kongresu Rómov (Romano kongreso) il-makro), ktorý sa konal v dňoch 8. – 12. apríla 1971 v Orpingtone pri Londýne. Toto stretnutie bolo vyvrcholom dovedejšieho usilia Rómov o vyjadrenie svojej vzájomnosti. Delegáti

Romano žilil

SPRAVODAJSTVO 4/2010

Foto: J. Ferenc

Magistrát mesta Košice koná naozaj „rýchlo“.

Ani po mesiaci nevedel odpovedať na základné otázky

V súvislosti s výstavbou kontajnerových bytov v mestskej časti Luník IX a ich následnou kolaudáciou sa redakcia RNE obrátila na tlačové oddelenie magistrátu mesta so žiadosťou o odpovede na základné otázky, ktoré sme zaslali ešte 18. januára. No ani po mesiaci sme nedostali odpoveď na to, koľko mesto vyčlenilo na výstavbu, koľko nájomných bytov sa postavilo, prečo sa rozhodli pre kontajnerovú výstavbu...

„Vzhľadom na rozsah otázok si nie som istý, či stihneme získať odpovede v termíne, ktorý požadujete.“, uviedol nám obratom v e-mali Jaroslav Kerner z referátu pre styk s verejnou a médiami. Odpovede na naše otázky sme očakávali do dvoch dní, nakoľko cena výstavby, termín kolaudácie i počet neplatičov v MČ Luník IX sa v médiách objavuje často – hlavne na základe informácií z magistrátu. Je preto nepochopiteľné, že už zverejnené informácie musia znovu zostavovať resp. stač len potvrdiť ich správnosť.

Býva bežnou praxou, že médiá získavajú informácie od tlačových hovorcov obratom, pripadne do niekoľkých dní. No mesiac bez odpovedí je skutočne dlhá doba. Ak by sme sa riadili podľa zákona č. 211/

Od pána Knera sme dostali ďalší e-mail: „Takmer všetky otázky sú v pôsobnosti BPMK (Bytový podnik mesta Košice), ktorému som ich zaslal. Ale odpovede som ešte nedostal. Do budúcnosti budeme asi lepšie, ak sa budete obracať priamo na BPMK.“

- Čo sme od mesta požadovali?
- koľko kontajnerových bytov sa postavilo v MČ Luník IX,
- koľko finančných prostriedkov sa vynaložilo na výstavbu,
- aké sú kritériá pre budúcich nájomníkov/kontajnerových bytov,
- prečo práve kontajnerový typ stavby, čo rozhodlo o tomto type,
- je v pláne ďalšia výstavba bytov,
- je v pláne asanácia bytových domov v MČ Luník IX
- koľko platičov eviduje mesto v MČ Luník IX,
- koľko ľudí z tejto MČ spláca dlh voči mestu – má splátkový kalendár,
- koľko ľudí nemá uzavorenú dohodu o splátkach dlhu,
- koľko súdnych sporov je vedených voči nájomcom mestských bytov,
- koľko súdnych sporov o vypratanie bytov mesto prebralo/vyhralo.

Roman Čonka, foto: Jozef Ferenc

changenet.sk. Podľa vyjadrenia právnických LPR Ireny Blahotovej takáto rétorika prekráčaje mantinely trestného zákona. Nebyť poslaneckej imunity J. Slotu, museli by sa orgány činné v trestnom konaní zaoberať trestným činom hanobenia národa, rasy a presvedčenia, ktorého znaky skutkovej podstaty poslanec zjavne naplnil.

RUMUNSKO: Viac ako 300 rumunských a britských policajtov sa zúčastnilo na rozsiahlej operácii proti siete pašerákov detí do Veľkej Británie, ktorí údajne pašovali deti z rómskych rodín. Zadržaných bolo 17 ľudí. Všetci boli obvinení z obchodovania s mládežtými a z prania špinavých peňazí. Oznamila to agentúra AFP.

BRATISLAVA/ŽIAR NAD HRONOM: Materská škola z ulice A. Krmeľa 11 v Žiari nad Hronom zvíťazila v treťom ročníku súťaže SGI – Inštitútu pre dobre spravovanú spoločnosť o najlepšie prí-

Kontajnerové byty sú prázdne...

Kontajnerové byty na sídlisku Luník IX by mohli aspoň čiastočne pomôcť a vyriešiť situáciu 15. rodn. Stavba, ktorá stála mesto Košice 333 795 eur (viac ako desať miliónov korun), je stále neobývaná. Dom je skolaudovaný už od začiatku roka, záujem o bývanie v ňom prejavilo len šesť uchádzačov. Mesto viac ako dva mesiace riešilo dodávku elektriny, ktorá bude najväčším problémom.

Hoci nájomné vychádza na zhruba 18,5 eura, mesačná platba za elektrinu sa môže vyšplhať aj cez dvesto eur, pretože je na ňu napojené vykurovanie, teplá voda i sporák.

Ako uviedli rannespravý.sk, mestská samospráva aj tento rok chcela stavať kontajnerové byty. V pôvodnom rozpočte na ne vyčlenila viac ako 500-tisíc eur. Poslanci mestského parlamentu však nateraz ich ďalšej výstavbe zabránili. Pričinní sa o to jeden z nich Adrián Weiser. Presadil, aby čiastka vo výške 375-tisíc eur pôvodne určenú na výstavbu ďalších takzvaných kontajnerových bytov mesto použilo na síd-

lisiku na operatívne riešenie havarijných stavov požiarňoch, elektrických, plynových a vodovodných rozvodov bytoviek v správe mestského Bytového podniku. Podľa nezávislého kandidáta na košického primátora Mareka Kažimíra však aj takéto nakladanie s mestskými peniazmi považuje za neefektívne. (r)

stupy a metódy vo vzdelávaní detí zo znevýhodneného prostredia na materských a základných školách.

USA/WASHINGTON: Ochrana práv európskych Rómov pred diskrimináciou je prioritou administratívy prezidenta Baracka Obamu. Uviedla to ministerka zahraničných vecí Hillary Clintonová v osobnom vyhlásení zverejnenom pri príležitosti Medzinárodného dňa Rómov. „Ako všetci občania musia mať aj Rómovia právo na život bez diskriminácie a rovnaký prístup k vzdelaniu, zdravotnej starostlivosti i k práci“, citovala agentúra AFP H. Clintonovú, ktorá tento deň strávil s prezidentom B. Obamom na pracovnej návšteve v Prahe.

BRATISLAVA: „Keďže pravidelne navštevujem všetky regióny Slovenska, dobre poznám situáciu a preto sa so správou Európskej komisie plne sotožňujem,“ vyjadrila sa poslankyňa NR SR Zdenka Kramplová k správe Európskej komisie, ktorá 7. apríla 2010 predstavila

◆ Splnomocnenec L. Galbavý si detailne prezrel celú lokalitu

Rožkovany – Sabinov: Splnomocnenec navštívil osadníkov, ktorým hrozí vystáňovanie

Jedna z cieľových staníc aprílových výjazdov splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity Ľudovíta Galbavého počas pobytu na východe Slovenska.

Osada, ktorá vznikla pri bývalom železničiarском domčeku. Ten pred tromi desaťkami rokov obývali manželka Horváthovci. Dnes v priestore medzi železničnou traťou a cestou spájajúcou Lipany a Prešov býva tá – deti a vnuci pôvodných nájomníkov, ktorým nájomca – Železnice SR pred časom zmenil nájomnú zmluvu z doby neurčitej na dobu určitú. V máji tohto roku končí predmetná zmluva

program s cieľom čeliť najväčším výzvam, ktoré nesú problémy Rómov. **BRATISLAVA/PLAVECKÝ ŠTVRTOK:** „Po nasťudovaní kompletného spisu ako poradca starostu dozriem, aby bol úspešne dokončený proces, ktorého bodku dajú bytovky, informoval Korzár.

11.4. **FRANCÚZSKO/PARÍŽ:** Le Monde zverejnil sklamanie Pierra Lelloucha, francúzskeho ministra pre záležitosti EU z rokovania 2. summitu v Cordobe: „Dvanásť miliónov občanov druhej triedy očakáva kroky,“ povedal na margo konferencie v Cordobe, ktorá zostala len v rovine akademických diskusií a neprijala žiadne konkrétne záväzky, hoci členom miestnou rómskou osadou, ktorá je na okraji chráneného územia. Martin Pih je doplnil informáciu Korzár.

9.4. **SVDNÍK:** Stop vybranej lokalite! Spokojnosť pre všetkých! Do ihriska nevstupovať! Nehazardujte s kultúrnym dedičstvom! S takýmto transparentmi vyšlo do ulíc okolo 250 Svidničianov, ktorí poslali nové bytov nižšieho štandardu v kultúrno-sportovom areáli amfiteátra. Byty sa majú postaviť pre Rómov, ktorým sa v marci minulého roku zúžila časť bytovky, informoval Korzár.

14.4. **ČESKO:** Niekoľko rómskych organizácií vyjadrilo hlboké znepokojenie a požiadalo

◆ V priestore medzi železničnou traťou a cestou spájajúcou Lipany a Prešov býva vyše 40-členná rómska komunita

◆ K pôvodnému železničnému domčeku si Rómovia pristavali chrbtice

zlepšiť. Hovoril o dobrých skúsenostiach v iných oblastiach s terénnou sociálnou prácou i možnosti vyčleniť pozemok a začať stavať nížkonákladové byty nižšieho štandardu a možno i založiť v obci sociálny podnik.

„My vám radíme a ponúkame príklady obcí, kde to skúsili a kde sa veci výrazne pohli dopredu. Ponúkame vám aj našu pomoc a podporu. Ale konať už musí obec. Ak našu ponuku nevyužijete – ostáva to na vás. My odídeme. Ale problém, kvôli ktorému sme sa zišli, vám ostane,“ povedal L. Galbavý a dodal, že je v záujme obyvateľov obce, aby zastupiteľstvo čo najskôr zasadlo a múdro rozhodlo o najbližších krokoch. Lebo od nich bu-

Obec má záujem pripraviť lokalitu miestne známu ako Jeruzalem a v súčasnosti charakterizovanú ako orná pôda na stavebné pozemky. Je len na občanoch, či do Jeruzalema, ak sa lokalitu podarí právne vysporiadať, pustia aj Rómov. O tom, ako sa situáciu nakoniec podarilo vyriešiť, vás čoskoro budeme informovať.

Daniela Obšasníková, foto: Roman Čonka a Jozef Ferenc

17.4. **BANSKÁ ŠTIAVNICA:** Britský veľvyslanec navštívil sídlisko Šobov, kde žije takmer 400 Rómov. Ocenil spoluprácu mesta a aktivistov, ktorí sa tam starajú o čistotu, lebo aj napriek ťažkým sociálnym podmienkam tam nie je žiadne smetisko a neporiadok.

ČESKO/BENÁTKY NAD JIZEROU: 42 500 Kč sa vyzbieralo na benefičnom koncerte pre Natálku, ktorá sa pred rokom stala obeťou podpaláckého útoku štyroch nacistov.

19.4. **ČESKO/PRAHA:** Exminister M. Kocáb sa vracia dokončiť svoju úlohu z postu vládneho splnomocnenca. Podľa premiéra Fischera vláda tak chce zabezpečiť kontinuitu v plnení agendy, ktorú predtým spravoval. M. Kocáb podal demisiu na požiadanie Strany zelených, ktorá ho na post ministra nominovala.

J. E. Henry Cunny: Novinári nesú zodpovednosť za to, akým smerom sa bude uberať spolunažívanie medzi ľuďmi

O novinara ligenen e zodpovednosť vašoda, sava seraha džal o jekhetaniiben maškar o manuša

Osobne sa zúčastnil na Konferencii o boji proti extrémizmu (23. – 24. marca 2010 v Bratislave). Vo svojom prejave zdôraznil, že existuje „forma extrémizmu, ktorá spočíva v tom, že sa o druhých hovorí bez toho, aby sa na nich pozeralo. Zameriavaním sa médií na také udalosti dňa či čiernej kroniky, v ktorých je zahrnutá rómska kumunita, sa rozširujú predsudky a neprospieva to k lepšiemu, spolunažívaniu. Mediá sa nemajú uspokojovať s preberaním obľúbených kliše, ale poukazovať na iný aspekt problémov, obyvateľstva.“ V súvislosti s témou konferencie a v nadväznosti na ďalšiu aktuálnu tému, akou je Desiatročie pre integráciu Rómov, poskytol redakcii RNL rozhovor k Medzinárodnému dňu Rómov. Francúzsky veľvyslanec J. E. Henry Cunny.

Francúzsko, ako ste prízvukovali, je po Grécku druhým skutočným rodom demokracie. Je krajinou, kde prvýkrát zazneli slová o rovnosti, slobode a bratstve. A tieto atribúty sú u Vás dodnes vpísané nielen do priechů budov, ale predovšetkým do mysli a hláv i srdc ľuď. Vo svojom vystúpení ste zdôraznili, že všetci sa rodíme slobodní. Že „ľudia sa rodia a zostávajú rovní vo svojich právach: spoločenské rozdiely sa môžu zakladať jedine na prospešnosti pre celok.“ Dodali ste tiež, že sa „nedá o Rómoch hovoriť, kým si neuvedomíme, že Róm znamená v hindčine a v rómčine „človek“. Že pomenovanie tejto etnickej menšiny je výkrikom, ktorým sa ona hlási k príslušnosti k celému ľudstvu... Čo pre nás všetkých z toho vyplýva?

Je potrebné každý deň bojovať proti všetkým prejavom intolerancie, proti akciám, ktoré sa snažia presadzovať extrémizmus a manifestovať rasizmus.

Ako hodnotíte s ohľadom na rasizmus a extrémizmus situáciu na Slovensku?

Keď sa rozprávam s kolegami z Euróskej únie o situácii tu, na Slovensku, všetci to hodnotíme tak, že u Vás, na Slovensku, extrémizmus nemá také veľké prejavy a priestor ako inde vo svete. Ale určite slovenské inštitúcie a orgány majú záujem kontrolovať situáciu a monitorovať prejavy extrémizmu. Čo vidieť najvypuklejšie, je to, že ľudia na Slovensku majú iný pohľad na ľudí, ktorí prichádzajú z iného prostredia, sú inej rasy. Ale táto situácia je iná ako v druhých, predovšetkým v okolitých štátoch, kde je oveľa viac násilia ako na Slovensku.

Je teda situácia ohľadom extrémizmu na Slovensku priaznivejšia a lepšia ako inde vo svete?

Nechcel by som menovať žiadne konkrétne krajiny, ale všetci vieme, keď človek číta noviny a sleduje televíziu – dozvedáme sa o rasistických vraždách, prípadoch extrémizmu, zatiaľ čo situácia na Slovensku je iná.

Čo by sme mali na Slovensku urobiť, aby sa situácia nezhoršovala a nepriblížila tej, ktorá panuje v iných krajinách?

V prvom rade by som povedal, že novinári, ktorí majú svoju zodpovednosť za vývoj situácie v krajine, by nemali vždy dávať do popredia svojho záujmu a na titulné strany negatívne príklady, ktoré podnecujú rasizmus, xenofóbiu a zhoršujú spolunažívanie. Novinári, ktorí píšú o rómskej problematike, by mali hlbšie analyzovať situáciu, vidieť súvislosti a rozmyšľať nad riešeniami a prinášať ich, ponúkať čitateľom.

Ponúknete nám Vy sám nejaké riešenia?

Prvým riešením by malo byť vzdelávanie. Vzdelávanie detí. Aj najmladších detí. Je potrebné nájsť spôsob, ako vzdelávať rómske deti. Pre tie najmladšie je treba vytvoriť nejaké „mostíky“, aby mohli ísť do škôl už pripravené na stretnutie s ostatnými deťmi tak, aby zvládali jazyk, základné návyky. Lebo ja si myslím, že rómske deti nemôžu hneď vstúpiť do základnej školy, kde všetky deti vedia po slovensky, vedia sa bez problémov dorozumieť. Bolo by dobré vytvoriť nejaké predmety, alebo nájsť čas na to, aby sa učitelia – pedagógovia naučili základy rómskeho jazyka. Aby v rodnom jazyku privítali svo-

jich rómskych žiakov v prvých dňoch v škole. Aby sa im stala bližšou kultúra Rómov a oni bližší svojim rómskym žiakom.

Ale je jasné, že je potrebné, aby rómske deti žijúce na Slovensku vedelo rozprávať po slovensky a vzdelávalo sa v tých istých predmetoch, ako ostatní nerómski spolužiaci. Ale je tiež veľmi dôležité, aby rómske deti a ich rodičia nemali pocit, že prvý vzťah so školou bol nejakým nepríjemným zlomom, ktorý sa dlhodobo zle zapíše najmä do duše dieťaťa.

Áno, ale predovšetkým musí väčšinová spoločnosť urobiť skúšku z ľudskosti. Prijatť rómske dieťa Róma ako človeka, ako ľudskú bytosť. Bez predsudkov. Bez vyvyšovania sa, bez ponížovania... Ako človeka, ktorý trpí, cíti, túži. Tak ako ste povedali na konferencii o nadaných rómskych deťoch, ktorých obrázky ste videli a ktoré namaľovali koníka ako výraz túžby po slobode. A princeznú ako na papier položenú túžbu žiť život ako v rozprávke. Kde tiež víťazí dobré nad zlým...

Áno, tie obrázky rómskych detí som videl raz počas návštevy na východnom Slovensku a pri nich som si uvedomil, ako sme si všetci podobní. V túžbach, ktoré máme... V tom, ako všetci chceme prežiť dobrý a pekný život... Len nám druhí na to musia vytvoriť priestor. A keď treba, aj podať pomocnú ruku. Snažiť sa chápať.

Je naozaj potrebné hľadať v druhom človeku dobro, objaviť jeho svetlé stránky, talent, ukázať jemu samému a druhým, v čom je

dobrá a krásny. A takto ho prezentovať na verejnosti.

Školy, ktoré privítajú rómske deti, by sa mali naozaj snažiť o to, aby ich žiaci boli hrdí na to, že sú Rómovia. Musia mať iný pohľad. Chápať, že rómsky jazyk je indoeurópsky jazyk, že Rómovia sú odlišní, ale je pre nich príznačný humanizmus a uznávajú rovnaké hodnoty ako my ostatní. A môžu nám byť príkladom. Napríklad vzťahom k deťom. Tým, ako milujú slobodu. Že majú talent... Aj preto opätovne zdôrazňujem, že novinári majú povinnosť vyhľadávať a prezentovať pozitívne príklady, lebo nesú zodpovednosť za to, akým smerom sa bude uberať spolunažívanie medzi ľuďmi.

Daniela Obšasníková, foto: Jozef Ferenc

Henry Cuny (1946) je mimoriadnym a splnomocneným veľvyslancom Francúzskej republiky na Slovensku od januára 2007. Za jeden zo svojich hlavných cieľov počas pobytu na Slovensku považuje starostlivosť o rozvoj frankofónneho vzdelania a vyučovania francúzskeho jazyka na Slovensku. Pôsobil na Ministerstve zahraničných vecí, na zastupiteľskom úrade v Moskve, ZSSR, pri Svätej stolici v Ríme, v Arménsku.

Je nositeľom vyznamenaní Rytier Národného rádu za zásluhy, Oficier Rádu Južného kríža, Brazília, Komandér Rádu Sv. Gregora Veľkého, Sv. Stolice, Oficier Radu Leva, Senegal, Rytier Národného rádu Čestnej légie a Medaily Mkhitar Goshy, Arménsko.

Jov korkoro sas pre Konferencija pal o maribnaskero ekstremizmus (23. - 24. marcos 2010 Požomate). Andro peskero vakeribenphenda, hoj ekszistinel „ekstremistickeri forma, savi džal pal oda, hoj pes pal aver vakerel bikal oda, kaj bi pre lende dikhenas. O mediya pes visaren pro ajse udalosta diveseskere, vaj pre kali kronika andre savi hin e romaňi komunita, keren pes predsudki u nasikaven oda lačhipen pro jekhetaniiben. O mediya namalinen te prelel o kliše, ale te sikhavel pro aver manušengere pharipnaskere aspekti.“ La konferencijaha pes lidžal diveseskeri tema Šelberšengeri integracija Romengeri, vakeriben diňa la redakcijake RNL ko Maškarthemutno Romengero dives. O francuziko avribichado J. E. Henry Cunny.

O Francuzko sar phenda hin pal o Grecko dujto rendesno than demokraticko. Hin themos, kaj ališnovar sle leperde o lava pal o jekhmoraldo, pal o biphandlipen the pal o phralipen. U kala atributi hine dži adadives irinde na ča andro khera, ale nekhbuter andre godi, šero the manušeskere jila. Andro peskero dikhiben sikaven, „hoj savore uluvas biphandle. Hoj o manuša ulon the ačhen andro peskero hakaj: khetaniibnaskere averipena pes šaj rozthoven pro lačhiben.“ Dothodan, „hoj našti pal o Roma te vakerel kim naavaha upre, hoj Rom pes phenel andre hindčina u romanes „manuš“. Vičiniiben kala men-

šinakero vakeren ko savore nipi... So oda savoro hin prekal amende?

Kampel sakodives pes te marel bijal e intolerancija, bajal o akcije, save kamen te ispidel anglal o ekstremizmus the o manifestacije pro rasizmus.

Sar dikhen pro ekstremizmus the ekstremisticko situacija pro Slovačiko?

Sar vakerav le kolegnca andal e Európsko unija pal e situacija pro Slovačiko, savore phenas, hoj ke tumende pro Slovačiko nane o ekstremizmus ajso baro sar pre aver luma. Ale varesave slovačike inštitucija kamen te kontrolinel e situacija the te monitorinel o ekstremizmus. Dičhol, hoj, o manuša pro

Slovačiko dikhen aver pro manuša, pre aver nacijaja, save aven andal o aver than. Ale kadí situacija hin aver, sar andro ola thema, kaj hin buter mariben sar pro Slovačiko.

Hin e eksremisticko situacija pro Slovačiko feder sar andro aver lumi?

Nakamlomas bi te leperel aver thema, ale savore džanas, te o manuš genel o lila the dikhel e televiza – dodžanas pes pal o rasisticko murdaripen, pal o ekstremizmus u e situacija pro Slovačiko hin aver.

So bi malindamas te kerel pro Slovačiko, kaj e situacija te na hel

goder u te na hel ajsi, savi hiňi andro aver thema?

Elšino bi kamlomas te phenel, hoj o novinara, saven hin peskeri zodpovednosť, savi hin e situacija andro them, bi namalinenas te thovel anglal u anglal te thovel o nalačhipen, savo ispidel o rasizmus, ksenofobija the kerengoder o jekhetaniiben. O novinara, save irinen pal o romano pharipen, bi malinenas buter te analizinel e situacija, dičhol u kampel te gondolinel pro pharipena, te anel len u te del len te genutnenge.

Dena the tumen amen varesavo rozgondolipen?

Elšino rozgondolipen bi malinelas te hel sikhaviben. Le čhavengero sikhaviben. The le nekhternederengero sikhaviben. Kampel te avel upre, sar te sikavel romane čhaven. Pre ola nekhtemeder, kampel te phundravel varesave „mostiki“, hoj te džan andro školi imar te hen richtimen pre oda, sar pes arakhena avre čhavorenca, avka kaj te prindžaren e čhib, the o naviki. Bo me mange gondolinav, hoj o romane čhave našti džan andro bazutne školi, kaj savore čhave džanen slovačika, džanen pes bijo pharipen te doachalol. Elas bi lačo te kerel varesave predmeti, vaj te arakhel peske idejos pre oda,

kaj o sikhlarde te sikhaven andro elšine divesa andre škola. Hoj lenge te hel pašeder le romengeri kultura u jon pašeder le romane sikhlarde. Ale kampel, hoj o romano čhavoro so dživel pro Slovačiko te džanel te vakerel slovačika. U te sikhlol ola predmeti, sar ola romane sikhlarde. Ale hin igen baro, hoj o romane čhave the lengere daja-dada te našunen, hoj elšino dikhiben la škola the na hel nalačo, te pes nazairinel namištes andre čhavorikaňi vodi.

He, ale mušinel o jekhetaniiben te kerel skuša manušestar. Te pri-lel romane čhavores sar manušes. Bikal o predsudki, bicikniaripen... Sar manušes, savo cerpinel, šunel, kamel. Avka sar phenda pre konferencija pal o talentimen romane čhave, savengere čitre dikhlav u save malinde grajoren, save kamen biphandlipen. The princezna sar pro papiris thodo kamlipen pal o dživipen, dživipen sar andre paramisa. Kaj avrikhelel o lačhipen anglo rosno...

He ola čitre dikhlom, sar gelom pro Slovačiko vichodos u paš lende avlom upre, sar savore sam peske khetane. Andro sune, save amen hin... Andre oda, sar kamas te predživel lačo the

šukar dživipen... Ča aver amenge mušinen te kerel than. U te kampel the te podel o vast. Te achalol amen.

Kampel te rodel andro dujto manuš lačhipen, te arakhel leskere lače seri, talentos, te sikavel leske korkoreske the avrege andre soste hin o lačo the šukar. U avka les te reprezentinel.

O školi, save len romane čhaven, bi namalinenas te kerel avka, hoj o sikhlarde pre lende te hen barikane pre oda, hoj hine Roma. Mušinen len te hel aver dikhiben. Te achalol, hoj e romaňi čhib hin indoeurópsko čhib, hoj o Roma hine avr, ale hin prekal lende o humanizmus u likerem jekh hodnoti sar amen. U šaj amenge hen sar priklados. Phenenas sar pes likerem ko čhave. Oleha sar kamen biphandlipen. Hoj hin len talentos... The vašoda mek jekhvar phenav, hoj le novinaren hin povinosta te rodel the te reprezentinel lače prikladi, bo hin len zodpovednosť, sava seraha pes ligenela lengero dživipen maškar o manuša.

Preklad Inga Lukáčová

L. Galbavý: Sme odsúdení na spolunažívanie v dobrom Naačhel amenge nič, ča te džanel te dživel šukares

Je večer. Splnomocnenec vlády SR pre rómske komunity Ludovít Galbavý má za sebou jeden zo svojich náročných dní v teréne. Stibol už počas nebo navštíviť niekoľko obcí, v ktorých Rómovia žijú. Od nástupu do funkcie absolvoval viacero stretnutí s predstaviteľmi obcí, s úradníkmi a riaditeľmi, poskytol desiatky rozhovorov novinárom, má za sebou rozhovory s občanmi. Pri návšteve niektorých osád mu na tvári vidieť, že jeho práca je nielen časovo náročná, ale aj psychicky vyčerpávajúca. To vtedy, ak sa mu naskytne neradostný pohľad na deti, ktorým sa nedostáva opatery a štandardu, na aké majú právo. Vtedy jeho ľudskosť na tvári zatieňuje prísnosť... Namiesto zaslúženého oddychu deň završuje rozhovorom pre naše noviny...

O sebe a o živote
Skúste nám priblížiť Váš život. Váš vzťah s majoritou...
Ja som nikdy nepocitoval žiadny problém zo strany druhých voči mne. Od svojho detstva, ani doposiaľ. V tom je zhrnuté všetko. Nežil som takým spôsobom, aby som musel pocitovať problém iného vzťahu majority ku mne. Nebol som vychováva-

ný v takých pomeroch, aké vidím ja teraz, keď sa dívam na smutné pomery, v ktorých vyrastá niektorá mládež, aj dospelí.

Vo všeobecnosti je známe, že spolunažívanie majority a Rómov nie je dobré. Čomu pripisujete fakt, že vy ste problém nepocitovali?

Pal peste the pal o dživipen
Probalinen amenge vareso te phenel pal peskero dživipen. Sar tu-men dživenas le gadženca?

Me řigda našunavas varesavo problemo le gadžendar. Añi sar somas cikno añi sar somas barardo avri. Aleha phen-dom sa. Nadživavas avka, hoj bi majina-vas te šunel vareso nalačho le gadžen-dar kija ma. Nasomas barardo avri avka, sar dikhav akanake, te dikhav o smutna problemi, andre save baron avri o terne manuša the lengere dada the daja.

Arakhlan pes varekana sar phire-nas andre škola abo andre buti, či vaj andro peskero dživipen le nalačhe situacijenca vaš ada, hoj san Rom?

Na. Nabaruvavas avke avri. Vaš oda añi anduminavas pre vareso ajso. La-vas o dživipen ajso sar hin u ada so do-sikhadom kaj som, kaj somas, vakerel korkoro pal peste.

So bi kampelas te kerel, hoj avka te vakeren savore Roma, saven e majorita – gadže nakamen?
Le dajendar the le dadendar bare-der starišagos pal peskere čhave.

No andre romane tabori pes ada kerela phareder u the kampela prekal ada buter časos...

He,ta sar, no došale hin the o sa-mospravi, save nalačhes kerde o buta an-dro taboris u na denas pre ada bareder pozoris. Pal e revolucija lenge tala sas fe-der, hoj o romane tabori pes keren neve, no o nipi so dživen odoj le primatorender the le starostendar nič namangen. Dži až nadopela asda avka sar hin adadives. An-dre ada dikhav baro problemas. Nasas ři-savo vakeriben, řiko nakamelas te šunel the vareso te kerel lengere pharipnenca. Le starostenge ada sas mištes. No adadi-ves imar the o manuša andro tabori džanen, hoj avka našti dureder dživen u musaj prekal peste vareso te kerel no ada hin but pharo te kerel. Bo o starostas the o primatoris nakerde vaj keci berša ři-č. Predžala buter berša, kim ada avela pro peskero varesavo than, kana šaj phenas, hoj imar ada hin feder situacija.

Hin pro Slovensko buter lačhe ga-va, kaj džanen le romenca te dživel-šukares?

Hin len šelvar buter. Andro but tha-na somas u o lačhe gava anen the o lačhipen. Hin odoj aver dživipen sar odoj, kaj o primatoris the o starostas na kerel ři-č. Gondolinav, hoj la sa-mospravake hin avka feder, te o roma lendar nič namangen. No varesave ro-mane komuniti užtile andal o peskero suno u kamen sa so lenge patrinel. U

akor aven o pharipheña. Te oda o sta-rosti našunena u nakerena prekal ada ři-č u o problema garuvena, pal o pandž berš imar aleha añi našti ři-č kerna.

O čhave
Kaha kampil sigeder te kerel buti? Le dadenca the le dajenca či le čhavenca?

Te šigitinel šaj ča aleske ko kame, hoj leske te šigitinas. Elšunestar kampil le čhavendar. Odaj mušinās te šigitinel. U palis lendar te predžal ko daja the dada. Te del lenge godi, sar te bararel le čhaven u sar te del le čhavege feder školi. Oda hin pal e bari buti, savi majinelas te hel the pal o tereno socijalno buti. Le dajen the daden kampil te del godi, savo hin baro te sikhavel peskeren čhaven.

Te bi porovřinahas varesave ba-zutna školi, arakhlamas bi but avri-pena. Arakhaha but nalačhe školi the but lačhe školi. Šaj, hoj avra bi ada sas the pašo špeciřalna školi...

Andro ada problemas nadikhav. O problemas dikhav andro ada, hoj o dada the o daja korkore nadomuken peskere čhavege te řtudinel – sikhlol avri. U ada hin oda nekbareder problemas, savo me dikhav, hoj amen kamas, hoj o čhave te nadžan andre špeciřalna školi u o daja the dada but

Pripisujem to mojim rodičom. Konkrétne mojej matke, ktorá zabezpečila riadnu výchovu nás, jej detí a zároveň mi zabezpečila čo najväčšiu možnosť sa vzdelávať.

Stretli ste sa počas štúdia, zamestnania alebo v bežnom živote s negatívnymi situáciami kvôli tomu, že ste Róm?

Nemám žiadne takéto skúsenosti. Nevyrastal som totiž v takých podmienkach, preto nebolo ani potrebné, aby som sa týmto zaoberal. Bral som život, aký je a to, čo som docielil, čo som dosiahol a kde som pôsobil, hovorí samé za seba.

Aký by mal byť model na to, aby Váš pocit mohli zdieľať aj ostatní Rómovia, ktorých majorita vníma skôr negatívne?
Zodpovednosť rodičov v prístupe k svojim deťom.

V rómskych osadách sa to bude zrejme aplikovať ťažšie a potrvá to dlhší čas...

Samozrejme, určitý podiel viny nesú aj samosprávy, ktoré zanedbali prácu v osadách a nevenovali tomu takú pozornosť, ako by mali. Po revolučných rokoch im možno aj vyhovovalo, že rómske osady vznikali, ale ich obyvatelia od primátorov a starostov nič nepožadovali. Až to došlo do takého štádia, aké máme dnes. V tom vidím problém. Nebola žiadna komunikácia, nebol žiadny záujem riešiť ich problémovú situáciu. Starostom situácia vyhovovala. Dnes si už aj ľudia v osadách uvedomujú, že takýmto životom už nemôžu žiť a že musia niečo aj pre seba urobiť a tie zmeny sú veľmi ťažko realizovateľné. Lebo starosta a primátor zanedbal určité obdobie. Bude trvať dlhší čas, kým sa to dostane do určitého štádia, kedy si povieme, že už je to celkom slušné.

kamen ča oda, hoj o čhave odoj te ačhen. U akanake mange phenen, sar oda hin... Amen kamas neve zakoni u o daja the o dada len nakamena. O dada the o daja nakamen peskere čhaven andre špeciřalna školi, ča vaš oda, hoj te hen khere? Hoj te na dromaren andre aver gav?

O dada the daj andal o taboris, savo bi kamelas čhavores te bičhavel andre bazutři škola, savi řiři vajkeci kilometri dureder, šajel našti savoro pořinela o kuč pro drom. Nane prekal leste oda lačho, nane les pre oda...

Oda nadžal pal oda či hin oda prekal leste lačho vaj nalačho. Lačho hin, hoj kamel te duchudel lačho sikhaviben. Te som lačho the bajošno dad-daj, ča pre oda dikhava. O pořibena řine dujte. Elšino hin oda, so anela prekal o manuša. O manuš hin elšino u o čhavoro mek buter.

Le sociřalne davkendar oda šajel nadžala...

Řine ajse řameliji, save peskere lovendar oda nadžanena te pořinel. Kampil te avel upre, soske len nane love. Či len chuden řima vaj lenca nadžanen te kerel. U pre oda kampil te dodikhel. Ale te oda hin avka, hoj lengere love lenge nane dos, kampil vareso te kerel, hoj ola čhavore šaj phiren andro školi. Prekal mande hin

Určite ste mali aj pred nástupom do terařšej funkcie predstavu o tom, ako řijú Rómovia na Slovensku...

Ja som nemal predstavu, ja som to vedel...

Áno, ale zmenil sa Váš uhol pohľadu po nástupe do tejto funkcie?

Pôsobil som na úsekoch, kde som mal prehľad všeobecne o kraji, meste, okrese... Viac-menej sa mi v kresle splnomocnenca potvrdili veci, ktoré som vedel už predtým. V niektorých oblastiach je však realita trochu horšia, ako som si myslel. Ale ak to mám povedať celkovo, taký stav som predpokladal.

Je na Slovensku viac pozitívnych príkladov obcí, kde dokážu s rómskou komunitou žiť normálne?

Je ich stopercentne viac. Mnohé lokality som navštívil a tie pozitívne príklady prinášajú svoje ovocie a v obci je úplne iný život ako tam, kde sa primátor či starosta vôbec nestará. Mám za to, že samosprávam aj vyhovuje tento stav, keď rómske komunity od nich nič nepožadujú. Niektoré rómske komunity sa však začali prebúdzat a už sa dožadujú aj svojich práv. A vtedy nastáva problém. Ak to starostovia nebudú riešiť hneď teraz a problém budú odkladať, tak o päť rokov už to ani nebudú môcť riešiť.

Deti

S kým je treba začať pracovať najskôr? S rodičmi alebo s deťmi?

Pomôcť dokážete len tomu, kto pomoc chce. V prvom rade je potrebné začať od detí. Tam máme povinnosť im pomáhať. A cez deti sa môžeme dostať aj k rodičom. Vysvetľovať im, akým spôsobom by

terene sociřalne butakre, save bi malinenas ola komunitaha te kerel buti, te visarel lengero řikeriben the phenel lenge, hoj te kamen, hoj prekal lende vareso te keras, te na den možnosť, hoj te na avel ke kritika. Ačhel pes, hoj čhon zorala butake kaj te hel feder čřtro pal o Roma sa čřivel tele jekh nalačhipen. Oda nalačhipen pes phares sthovel u hin jekh, či džal pal o Rom vaj pal varekste avreste. Ča pro Rom oda nalačhipen ela lepimen duvara buter. U pre ada mušinen te gondolinel the andre kadi komunita. Te bi visaripen dikhelas the e majo-řita, sigeder bi ačhalolas, hoj ole manušenge nakampil furt te řutinel, bo korkore vareso keren, kamen. Lačhipen dikhav andre oda, hoj o Roma peske peskero pharipen skerenā korkore u e majorita lenge řutinela.

Majinenas bi pes o gava te mukel ča pro projekři?

Na. Bo o projekři ade na ena řert. U kadaj kamav te phenel pal e tereno sociřalno buti, bo o samospravi pes muken ča pro eurofondi u te nane o eurofondi, o gava keren, hoj nena len love u nakerena tereno sociřalno buti. Sar te bi o gava >>> str. 11

mali zabezpečovať výchovu detí a ako umožniť deťom získať vzdelanie. Je to aj o osвете, ktorá by mala byť aj prostredníctvom terénnej sociálnej práce. Rodičov je treba informovať, aké dôležité je vzdelanie ich detí.

Keď sme pri vzdelávaní, spoločne sme navštívili obec, kde je len špeciálna škola... A takýchto obcí je na Slovensku viac...

Riaditeľka tejto školy nám povedala, že rodičia týchto detí chcú, aby boli v špeciálnej škole. Lebo tam študovali aj oni – rodičia. Nie je to porušenie ľudských práv a práv dieťaťa aj od ich vlastných rodičov?

Je však diskutabilné, do akej miery títo rodičia vedia, že špeciálna škola ich deťom veľa možností nedáva...

Nepodceňujeme ich. Prečo ich podceňujete? Vy si myslíte, že rodičia to nevedia? Ja som presvedčený, že to vedia. Sú dosť zdatní na to, aby to vedeli. Stačilo mi prehovoriť pár viet s rómskymi poslancami obecného zastupiteľstva, a bolo mi jasné, že vedia o probléme. Takže nepodceňujeme ich vedomie, nezvažujeme, či vedia alebo nevedia, či deťom umožňujú alebo neumožňujú riadne vzdelávanie a prečo ich dávajú do špeciálnej školy.

Aj napriek tomu. Ak chceme mať vzdelaných Rómov, špeciálna škola im nedáva veľkú možnosť ďalšieho štúdia. Bolo by možné zmeniť legislatívu, aby bol možný prestup týchto detí aj na bežné stredné školy?

Závisí to od kvality, aká je na tých špeciálnych školách a či deti budú spĺňať kritériá, aby mohli ďalej postupovať. Zatiaľ to tak nie je.

Ak by sme porovnali niektoré základné školy, nájdeme veľa rozdielov. Nájdeme veľmi zlé školy a veľmi dobré. Možno by to bolo rovnaké aj pri špeciálnych školách...

V tomto probléme nevidím. Problém však vidím v tom, že rodičia sami neumožňujú deťom vzdelávať sa. A to je ten najväčší problém, ktorý ja vidím, že my chceme, aby deti neboli zaradované do špeciálnych škôl a rodičia trvajú na tom, aby ich deti ostali v špeciálnych školách. Tak mi teraz povedzte, ako je to možné... My chceme nové zákony a rodičia ich nebudú chcieť. Rodičia nechajú svoje deti v špeciálnej škole len preto, aby boli doma? Aby nemuseli dochádzať do susednej obce?

Rodič z osady, ktorý by chcel dieťa poslať do základnej školy, ktorá je vzdialená niekoľko kilometrov, asi nebude schopný pokryť zvýšené náklady na cestovné. Je to pre neho nevýhodné, nemá na to...

To nie je o výhode či nevýhode. Výhodné je v každom prípade získať kvalitné vzdelanie. Ak som správny a zodpovedný rodič, tak len na toto budem prihliadať. Náklady sú druhoradé. Prvoradé je to, čo to prinesie pre tých ľudí. Človek je prvorady a dieťa obzvlášť.

Zo sociálnych dávok to asi nepôjde...

Určite sú rodiny, ktoré to zo svojich príjmov nedokážu pokryť. Treba skúmať, prečo nemajú peniaze. Či ich dostávajú málo alebo ich nehospodárne využívajú. Aj tam je potrebné zamerať pozornosť. Ale ak je to tak, že ich príjem im na to nepostačuje, tak treba urobiť opatrenia, aby tie deti mohli chodiť do školy. Pre mňa je dieťa prvoradé a ako rodič by som mal pre jeho vzdelanie urobiť maximum. Väčší dar, ako je vzdelanie, rodič dieťaťu nemôže dať. Ak to viem, tak musím pre to urobiť maximum. Ak to bude potrebné, tak nebudem mať každý deň cigarety, pivo, ale dieťaťu na ten autobus dám!

Deti sme zrejme vyriešili. Čo mládež a dospelí?

Nikto nevymyslel žiadny patent. Mali by sme sa venovať aj generácii, ktorá ukončí základnú školu, umožniť im ďalšie vzdelávanie a neponechať to na náhodu. Po ukončení strednej školy mal by mladý človek mať možnosť zamestnať sa. Ale nie takou formou, že v telefóne nám povedia, že máme voľné miesto a keď sa ukáže, že je to rómsky chlapec, tak už je to miesto obsadené. Tam by sme mali prijať nejaké opatrenie a v prípade, ak sa niečo také stane, treba siahnuť k pokutám. Ale to dnes nevyriešime, je to dlhodobé.

Máme v tejto oblasti dobrú legislatívu?

Legislatíva je, len nie je využívaná. Máme všetky právne inštitúty na to, aby sme mohli docieľiť to, čo chceme. Len nie správne a nie vždy ich aj využívame. Obet nie je v tomto dôsledná. Ak nemáme poškodeného, nemáme ani žalovaného.

Rómovia. Občania alebo spoluobčania?

Nemalo by sa to oddeľovať. Rómovia nie sú žiadni „naši spoluobčania“. Všetci sme v jednom štáte a každý by mal mať rovnaké práva a rovnaké povinnosti. Takto by sme potom mali hovoriť aj o iných národnostných menšinách ako o spoluobčanoch.

Zrejme ten pojem je v myšliach ľudí dlhodobo zakorenený. Ako zmeniť ich myslenie?

Tam, kde sú problémové rómske osady, tam sa to bude veľmi ťažko meniť. Postupne by mala byť nejaká osveta, nie jeden, ale viacerí terénni sociálni pracovníci, ktorí by mali s tou komunitou pracovať, usmerňovať ich správanie a upozorniť, že ak chcete, aby sme pre vás niečo urobili, nedávajte možnosti, aby došlo ku kritike. Často sa stáva, že mesiac tvrdej práce na zlepšení obrazu Rómov znehodnotí jeden negatívny prípad. To negatívne sa veľmi ťažko zmyje a je jedno, či sa týka Róma alebo niekoho iného. Len Róm to negatívne bude mať na sebe nalepené dvakrát. A to si musia uvedomiť aj v tej komunite. Ak by zmeny videla aj majorita, skôr by pochopila, že tým ľuďom nepotrebujeme len done-

konečna pomáhať, lebo sami majú snahu, majú záujem. Východisko vidím v tom, že Rómovia si budú svoj problém riešiť sami a majorita im bude pomáhať.

Ibaže štátne programy – terénna sociálna práca, terénni zdravotní asistenti trochu škripu... Neškripu.

Napríklad terénni zdravotní asistenti majú každý rok 2 – 3 mesačnú prestávku. Pri terénnej sociálnej práci niektoré obce protestovali proti financovaniu pracovných miest z vlastných zdrojov...

Tento program funguje, len začiatkom roka má prestávku kvôli financiám. Čaká sa na štátny rozpočet. Je to dlhodobý problém. Osobne som bol tento problém riešiť na ministerstve zdravotníctva. Ľudia sú zamestnaní na príkazné zmluvy a nie sú klasickí zamestnanci. To môže človeka aj demotivovať, lebo nemá istotu. Pri terénnej sociálnej práci sme mali viacero pracovných stretnutí. No obce súhlasili s podmienkou, že zabezpečia pokračovanie projektu. Tak potom – aký problém?

Ako tomu všetkému môže napomôcť lokálna stratégia komplexného prístupu?

Máme v pláne mobilné zdravotné ambulancie, ktoré budú dohliadať na zdravie Rómov v komunitách, budú realizovať kurzy pre mladé rómske matky, pri oblasti zamestnania sa uvažuje o tom, že by sa mali spojiť viaceré obce a využiť pracovnú silu napríklad pri zbere odpadu, pri drevnej štiepke, čistení tokov. Ak sa to podarí v rámci lokálnej stratégie komplexného prístupu, bolo by to možné riešiť už v budúcom roku. Lokálna stratégia nie je všeliek, ale je to jedno z možných riešení na oblasť vzdelávania, zdravia, zamestnanosti a bývania.

Mali by sa obce spoliehať len na projekty?

Samozrejme, že nie. Lebo projekty tu nebudú večne. A tu chcem nadviazať na terénnu sociálnu prácu, lebo samosprávy sa spoliehajú len na eurofondy a pokiaľ nie sú eurofondy, obce sa tvária, že nemajú peniaze a nebudú robiť terénnu sociálnu prácu. Ako keby dali obce najavo: Keď nedáte peniaze, nebudeme to robiť. Ale malo by to byť hlavne v ich záujme riešiť problémy, ktoré majú v obci. Aj keď sociálnemu pracovníkovi dajú zo svojho rozpočtu mzdu, o pár rokov sa to obci vráti. Tým, že v osadách budú mať poriadok, s komunitou nebudú mať také problémy, aké majú teraz. Ale starostovia a primátori si to musia uvedomiť!

Úrad splnomocnenca podporuje aj projekty obcí. Niektoré sú však naozaj kuriózne. Od Vás žiadajú peniaze napríklad na to, aby osadu prepojili s obcou a tak Rómov integrovali. Nemali by to byť záujem obce? Nie je to od niektorých obcí až drzosť?

Povedal by som, že nie. Z ľudského hľadiska musíme uznať, že je to potrebné pre túto komunitu, pretože oni nemajú iné spojenie. A ak tam takéto

niečo nie je a je potrebné vybudovať komunikáciu, tak náš úrad je ochotný pomôcť tomu, aby Rómovia neobchádzali dve dediny, ale aby boli čím viac spojení s vlastnou obcou.

Dobre. Ale čo, keď projekt neschválite? Zostane tá komunita vylúčená? Nemalo by to byť v záujme obce integrovať Rómov?

Samozrejme, že by to mal byť záujem obce, ale obec vždy bude čakať na to, kedy jej poskytneme finančné prostriedky.

Ako zmeniť myslenie starostov, aby „na Rómov“ nečakali peniaze len zvonku?

Viete, doteraz to bolo tak, že starostovia tvrdili, že problémy Rómov musí riešiť vláda. Vláda nech nám dá, vláda nech nám pomôže. Obce pritom zabudli na seba. Na to, že v prvom rade sú samosprávy. Práve od nich musí vychádzať aktivita, až potom môže byť následná pomoc štátu. Pokiaľ budú finančné prostriedky z eurofondov a obec nebude aktívna, nie je

možné im poskytnúť žiadne finančné prostriedky. Ak o tie peniaze obce nepožiadajú, ja im ich nemôžem dať. A ak tie projekty, ktoré predložila, nebudú zmysluplné, nie také, aby sme integrovali integrovaných a vzdelávali vzdelaných Rómov, tak peniaze nedostanú!

Byty nižšieho štandardu

Jedni tvrdia, že obci, ktorá postaví byty za dedinou, by peniaze nedali. Na druhej strane sú hlasy, ktoré tvrdia, že môžeme byť radi, že Rómovia vymenili chatrče za byty, aj keď sú ešte ďalej od obce. Ako to vnímate vy?

Je to také dvojsečné. A niekedy treba voľiť menšie zlo. Ak sa budeme baviť o výstavbe takýchto bytov, je nutné povedať, že obce musia mať vlastnícky vzťah k pozemku. Ak zistíme, že ten pozemok obec vlastní mimo katastra alebo nie v blízkosti obce, a obec je ochotná stavať tieto byty, tak sa voľí to spomínané menšie zlo. Máme nechať ľudí v chatrčiach? Alebo im postavíme murované domy? V žiadnom prípade však s týmto nesúhlasíme. Segregácia nie je žiaduci jav, pretože my chceme začleňovať rómsku komunitu do spoločnosti. A týmto pádom ju odpíšeme. Ale ak nie je iné východisko a nemáme pozemky na to, aby sme ich priamo začleňovali do obcí, tak podľa mňa je lepšie to, že im postavíme murované domy a nebudú v chatrčiach, budú mať ďaleko lepšie životné podmienky – aj tie maloleté deti.

Ale sú segregované...

Ak ide o byty, tak ich nestavajme mimo obcí! Treba uvažovať aj nad tým, čo je a čo nie je segregácia. To by sme viedli dlhé debaty, kedy je dobrovoľná – ak som dobrovoľne v určitej lokalite, tak nepociťujem, že by mi niekto porušoval moje práva. Ale ak som tam násilím vyhnaný, tak je to segregácia, ktorá je aj porušením mojich ľudských práv. Vždy však budeme musieť voľiť menšie zlo pre tých ľudí a hlavne pre deti. Aj keď budú mimo obce, budú mať aspoň čistú vodu, zabezpečené hygienické potreby, budú mať slušné bývanie. Kým chudobu nevyženieme z osád, tento problém bude vždy. Chudoba sa dá dostať z osady len tým spôsobom, že začneme pre ľudí vytvárať pracovné príležitosti, ale zároveň ich budeme aj motivovať, aby pre nich bolo výhodné pracovať.

Určite poznáte situáciu obce Letanovce. Obec osadu takpovediac presunula k susednej obci Spišský Štvrtok. Nové byty nebudú mať s materskou obcou žiadne prepojenie. Letanovskí Rómovia tak majú už dvoch nepriateľov. Ľudia z Letanoviec ich nechcú a tým, že ich presunuli k Spišskému Štvrtku, získali ďalšieho nepriateľa.

Nie je tam komunikácia a práve toto budeme musieť riešiť, aby sme zabezpečili cestu – prepojenie nových domov s materskou obcou. Z tohto problému sa už ťažko dá vycúvať, pretože výstavba je už takmer dokončená. Tam, kde majorita nebola naklonená riešeniu rómskej problematiky, akonáhle sa oboznámila s problémom, ktorý rómska komunita má, bola časom väčšia ústretovosť.

Sledujete aj kvalitu výstavby? My máme skúsenosti, že byty nie sú vždy veľmi kvalitne postavené...

Toto som zatiaľ nesledoval. Je to vecou tých, ktorí zabezpečujú výstavbu a tých, ktorí tie byty budú kolaudovať.

Osady a kukláči

Médiá, ľudia i politici, ak hovoria o osadách, hovoria o problémových osadách. Sú naozaj všetci obyvatelia osady problémoví?

Vo všeobecnosti sa to takto nedá povedať, pretože nie každá osada je problémová. Sú aj problémové osady, ale sú osady, ktoré nie sú vôbec problémové. Povedal by som, že sú veľmi skromné, nenáročné a nepožadujú žiadne privilégiá. Myslím si, že niekedy je to na škodu, že nie sú až tak pribojné a očakávajú, že niekto začne riešiť ich problém. A pritom ony sami by mali byť iniciátorom.

Niektorí politici chcú osady riešiť aj represiou – kukláčmi. Vy, ako bývalý policajt to vidíte ako?

Jednoznačne to odmietam! To nie je riešenie. V žiadnom prípade kukláči nemajú chodiť do osád bez toho, ak tam nie je podozrenie zo závažnej trestnej činnosti. Na verejný poriadok máme iných policajtov. Nie je dôvod, aby kukláči pravidelne niekam chodili za účelom zastrasovania.

Akú úlohu by mala plniť polícia? V tej preventívnej rovine...

Ľudia sa domnievajú, že polícia tu je na to, aby robila prevenciu. Jej úloha je skôr represívna. Polícia je tu na to, aby ochraňovala život, zdravie a majetok občanov a samozrejme, aby pôsobila aj preventívne. Preventívne musí pôsobiť však celá spoločnosť. Nenechávať všetko len na políciu. Všetci sme povinní preventívne pôsobiť na celú spoločnosť, aj vo vzťahu ku kriminalite.

Nie je aj chybou polície, že niektoré drobné krádeže alebo priestupky v osadách nedorieši dostatočne?

Nie všetci policajti sú po odbornej stránke takí zdatní, že hneď idú riešiť problém. Potom si majorita myslí, že polícia v týchto prípadoch nemôže konať, lebo sa to týka rómskej problematiky. A to samozrejme nie je pravda. Pretože všetky právne inštitúty, ktoré polícia má, jej dávajú možnosti, aby problém mohla riešiť.

Ako vnímate policajných špecialistov?

Sú prínosom, spolupracujú s rómskou komunitou, majú im pomáhať, poradiť, ale sú tam aj na to, aby predchádzali vzniku trestnej činnosti.

Extrémizmus

Ako vnímate nárast extrémizmu?

Proti extrémizmu je nutné bojovať v plnom rozsahu a už v zárodku ho zlikvidovať. V žiadnom prípade to netreba nechať rozvíjať a podporovať. Polícia tu odvádza dobrú prácu a nenecháva nič na náhodu.

Extrémizmus sa nám rozráta aj na internetových sociálnych sieťach. Nový fenomén. Máme možnosti proti tomu bojovať?

Samozrejme. Aj na to máme právne inštitúty. Len viete, ako sa to rieši? Tak, ako sa to rieši... Nezodpovedne. To, čo sa deje na Facebooku, vie každý. Aj mňa sa mnohí pýtajú, čo s tým robíme, prečo nedávame podnety... A ja sa pýtam, prečo generálna prokuratúra, ktorá je dozorom nad zákonnosťou tohto štátu, prečo nekoná? Ak o tomto probléme viem ja a vy, tak mám zato, že to vie aj prokurátor. A prokurátor je dozor nad zákonnosťou. Jemu to vyplýva priamo zo zákona, že musí vo veci začať konať.

V jednej z takýchto skupín je až 100 000 členov?

Možno tí občania, ktorí sa do takejto skupiny pridajú a nadávajú, koľko peňazí sa vynakladá na Rómov, ani nevedia, že tie peniaze nie sú zo štátneho rozpočtu, ale z prostriedkov EÚ. A že sú určené na presne vymedzený účel. Buď je slabá osveta – a ja ja to pri svojich pracovných cestách ľuďom vysvetľujem. Aj na niektorých zastupiteľstvách mali rovnaký názor. Ale keď som im to vysvetlil, presvedčili sa aj oni sami, že bez týchto zdrojov a bez ich pomoci sa rómska komunita nepozdvihne. Sme odsúdení na spolunažívanie v dobrom. Pretože iné východisko tu nie je. Musíme spolu nažívať, naučiť sa spolu žiť, naučiť sa navzájom tolerovať a navzájom si jeden druhého vážiť.

Situáciu dosť zhoršujú aj médiá. Pomohlo by prijatie nejakého etického kódexu?

Samozrejme. Veď existuje etický kódex novinára, len do akej miery sa dodržiava a aké sú sankcie? Média sú šiestou veľmocou. A mali by prispieť k tomu, aby napätie medzi majoritou a minoritou nebolo také, aké je. Ale vidíte aký je stav... Informuje sa o negatívach a nie o pozitívach. Hoci máme ďaleko viac pozitívnych príkladov ako negatívnych. Rómsky problém – to nie je problém len úradu splnomocnenca vlády SR a mimovládnych organizácií, ale je to problém celej spoločnosti. Vráťane žurnalistov.

Rómsky problém

Ak sa hovorí o rómskom probléme, je to naozaj problém rómsky? Nie je to problém občiansky, problém chudoby, sociálny...?

Áno, sú to Rómovia, ktorí ten problém momentálne majú. Nedokážu sa sami dostať z toho, kde sa momentálne nachádzajú. Ak im majorita nepomôže, tak sa z toho nedostanú. V prvom rade nemajú tú životnú úroveň, akú by si priali. Mne najviac záleží na maloletých deťoch a mladých ľuďoch, ktorých by sme mali začať vychovávať k tomu, aby boli na trhu žiadaní a aby neboli medzi nami rozdiely. Spomeniem len prípad Vanesky. Príbeh dievčatka z Luníka IX, ktorého kresba sa stala námetom na známku – Valentínska kvapka krvi. Tu sa to ukázalo jednoznačne, že nie je žiadny rozdiel medzi deťmi. Všetky sú rovnaké, len vždy závisí od podmienok, aké majú, v akom prostredí žijú a aké majú vzory. U svojich rodičov.

Ako by ste chceli vidieť Rómov o 20 rokov?

Každý sľub, ktorý som pri mojom nástupe dal, som splnil. Jedným zo sľubov bolo spracovanie dlhodobej stratégie na riešenie rómskej problematiky na 15 – 20 rokov. V nej je zameranie na vzdelávanie, bývanie, zdravie a zamestnanosť. Ak by sa postupovalo podľa tejto stratégie, tak si myslím, že po 20 rokoch, ak by sme postupovali zmysluplne a finančné prostriedky by boli účelne vynaložené aj z lokálnej stratégie komplexného prístupu, tak by bolo možné za tých 15 – 20 rokov vidieť určitý výsledok pri riešení tohto problému. Ďaleko menej by sme mali chudoby, ďaleko menej by bolo osád a ďaleko viac by bolo vzdelaných Rómov.

Daniela Obšasníková, Roman Čonka, foto: Jozef Ferenc

Volby do NR SR – základné informácie

Volby do Národnej rady Slovenskej republiky sa uskutočnia v sobotu – 12. júna 2010. V nich kandiduje 18 politických strán v tomto poradí:

- Európska demokratická strana (EDS)**
- Únia – Strana pre Slovensko** – na MV SR je registrovaná ako strana s pôvodným názvom (do 15. 2. 2010) **Občianski kandidáti**, vznikla fúziou strán Slobodné fórum, Liga, Občianski kandidáti začiatkom februára 2010, na kandidátke sú okrem členov strany, nestraníkov aj členovia Strany zelených Slovenska (SZS)
- Strana rómskej koalície (SRK)**

- Paliho Kapurková, veselá politická strana** – má jediného kandidáta, ktorý však poslancom nebude
- Sloboda a Solidarita (SaS)** – poskytli 4 miesta pre združenie Obyčajní ľudia
- Strana demokratickej ľavice (SDE)** – posilnená aj kandidátmi Agrárnej strany vidieka (ASV), kandidátmi Strany zelených (SZ)a Strany občianskej solidarity (SOS)
- Strana maďarskej koalície (Magyar Koalíció Pártja, SMK, MKP, SMK-MKP)**
- Ludová strana – HZDS (ES-HZDS)**
- Komunistická strana Slovenska**

- Slovenská národná strana**
- Nová demokracia**
- Združenie robotníkov Slovenska (ZRS)**
- Kresťansko-demokratické hnutie (KDH)**
- Ludová strana – Naše Slovensko** – strana vodcu zakázanej strany Slovenská pospolitost Mariána Kotlebu a jeho prívržencov
- SDKÚ-DS**
- AZEN – Aliancia za Európu národov**
- Smer – Sociálna demokracia (SMER-SD)**
- Most-Híd** – má aj kandidátov Občianskej konzervatívnej strany (OKS)

(r)

ANKETA RNL: Aj žiadna odpoveď môže byť odpoveďou

O tom, že politické strany pred júnovými parlamentnými voľbami nepripravujú špeciálne kroky, aby zabránili kupovaniu rómskych hlasov, písali už majoritné médiá. Rovnako „rómska téma“ rezonuje z billboardov či pravidelných vyjadrení takmer všetkých politických strán a nielen majorita, ale aj Rómovia si už zvykli na to, že sa pravidelne stávajú neodmysliteľnou súčasťou predvolebného folklóru. Tak ako pred voľbami do samosprávnych krajov, i teraz sme oslovili listom i mailom všetky kandidujúce politické strany.

Do uzávierky čísla redakcie prišli odpovede štyroch politických strán. Prvá odpovedala **Sloboda a Solidarita (SaS)** – Lucia Nicholsonová, tlmídka strany pre sociálne odkázané spoločenstvá. Ďalšiu odpoveď sme dostali za **Ludovú stranu – Hnutie sa demokratické Slovensko (ES-HZDS)**, na otázky odpovedal Jozef Habánik, podpredseda ES-HZDS. Odpovede strany **Most-Híd** poslal László A. Nagy, člen predsedníctva strany Most-Híd, odpoveď aj od **Paliho Kapurkovej, veselej politickej strany** a nakoniec odpovede **Strany demkratickej ľavice (SDE), ktoré poslal** Branislav Masarovič z tlačového oddelenia strany. Odpovede idú v poradí strán, ako sme ich dostali do redakcie.

1. Máte na svojej kandidátke aj rómskych kandidátov? Koho?

SaS: *(Nevedieme evidenciu o etnickej príslušnosti.)*

ES-HZDS: Na kandidátnej listine máme dvoch občanov rómskej národnosti.

Most-Híd: Sme strana spolupráce a sme veľmi radi, že za osem mesiacov od vzniku našej strany máme v našej strane a zároveň aj na kandidátke odborníkov, ktorí sú Rómami: Stanislav Vospálek, Mgr. Peter Polák, PhD., MUDr. Richard Daniš, Jozef Brindzák.

Paliho Kapurková: Predsedom a zároveň jediným členom Paliho Kapurkovej, veselej politickej strany je Pali Vass, rušňovodič z Humenného.

SDE: Sme noví ľudia v politike, ktorí privítajú aj zástupcov rómskej komunity vo svojich radoch. V SDE sme presvedčení, že Slovensko má byť krajinou, ktorá funguje pre každého. Na kandidátke nemáme rómskych kandidátov.

2. Čo považujete za svoj doterajší najväčší úspech v riešení rómskej problematiky?

SaS: Nevedíme evidenciu o etnickej príslušnosti.

ES-HZDS: Podporu rozvoja infraštruktúry škôl, ktoré navštevujú žiaci zo sociálne znevýhodneného prostredia.

R. Čonka, bývalý rómsky šéfredaktor RNL: Obvinený...

Píše sa 29. marec 2010. Tak ako každý pracovný deň, pred začiatkom svojej práce si vždy pozriem, čo je nové vo svete. Klikám, tükám, surfujem po spravodajských serveroch. A to som zrejme nemal robiť. Zistil som, že som bol obvinený. Nič som neurobil, nič nespáchal.

A napriek tomu, že zatiaľ nemám detí, budem zrejme nezodpovedný rodič. Napriek tomu, že zatiaľ nemám vlastné bývanie, ale plánujem si ho v dohľadnej dobe zabezpečiť, budem zrejme neplatič. No, a keď sa pošťastí a budem mať veľkú rodinu, na dve- re mi budú zrejme často klopať kukláči – len tak preventívne. Pre mňa totiž neplatia jasné pravidlá. Niekoľko to tak určilo. Čo za tým je?

Nič viac, nič menej, len moja rómska národnosť. To, že som sa jednoducho narodil ako Róm. Znechutený som sa rozhodol pre jeden experiment. Zmením si národnosť. Z rómskej na slovenskú. Šéfredaktor dočasne slovenskej národnosti šéfuje rómskym novinám. Znie to zaujímavo. Zmenilo sa však moje myslenie? Pohľad na svet? Na problematiku, o ktorej v novinách píšem? Nie. Na veci sa pozerám rovnako, tak s rómskou, ako aj so slovenskou národnosťou. Začali ma ináč vnímať kolegovia? Ani tu som nepostrehol žiadnu zmenu. Nuž, ani ako občan slovenskej národnosti sa necítim byť slobodnejší. Som totiž trochu tmavší, čo však nepovažujem za hendikep. A podľa jednej poučky – „Rómska komunita bola definovaná ako skupina ľudí, ktorú majorita subjektívne definuje ako Rómov na základe antropologických znakov, kultúrnej príslušnosti, spôsobu života – životného štýlu, životného priestoru a rovnako subjektívne vníma túto skupinu ako odlišnú, a to v pozitívnom ako aj negatívnom zmysle“ – je moje zatriedenie jasné. Som Róm. Nezmením to, ani to meniť nechcem. Preto sa dnes vraciam k svojej rómskej národnosti. No stále sa cítim byť obvinený.

Most-Híd: V prvom rade je treba dať veci na správnu mieru, máme za to, že to nie je len rómska problematika, ale naša celoslovenská problematika. Toto nie je situácia len Rómov, to je situácia nás všetkých, celej spoločnosti. Naša strana je pripravená riešiť problematiku Rómov, a zároveň posúvať celú tému na pôdu Národnej rady. Za jeden z veľkých úspechov považujeme to, že sa nám do strany podarilo pritiahnuť odborníkov z radov Rómov, ktorí sa danou témou plne zaoberajú. Sú to naši stranícki kolegovia a zároveň kandidáti, vďaka ktorým očakávame, že sa strana bude vedieť intenzívnejšie a odbornejšie venovať problémom spoluzití Rómov s nerómami. Je pre nás nevyhnutné, aby sa Rómovia stali súčasťou spoločnosti a aby sa tzv. rómsky problém riešil so všetkou úctou a zodpovednosťou, ktorú si Rómovia zaslужujú.

Paliho Kapurková: Na Slovensku je dlhodobým trendom pokles účasti vo voľbách. Dôsledkom toho sa znižuje reprezentatívnosť a legitimita vlády a parlamentu. Nízka volebná účasť navyše výrazne zvyšuje šancu extrémistov a populistov dostať sa do parlamentu a do vlády. Preto je dôležité, aby voliči voliť išli a odovzdali svoj platný hlas vo voľbách. Paliho Kapurková je stranou pre ľudí, ktorí by chceli ísť voliť, ale nemajú koho. Odovzdaním hlasu Paliho Kapurkovej tak každý znižuje možnosť extrémistov dostať sa do vlády a parlamentu.

SDE: Pre SDE je najdôležitejšie, aby Slovensko bola krajina, ktorá funguje pre každého. Aj pre menšiny. Nie sme za to, aby Rómovia boli vyčleňovaní na okraj spoločnosti. Ich problémy to nevyrieši. Je potrebné presadiť, aby Rómovia mali rovnaké práva, ale predovšetkým rovnaké povinnosti. Bez tolerance kriminality. Nie sme zástancami interných škôl, nakoľko všade, kde ich vo svete vyskúšali (napr. v Kanade či Austrálii) zlyhali a vlády na to v konečnom dôsledku doplatili. Vzdelávanie a výchova detí je však určite základným predpokladom začlenenie do spoločnosti a pracovného procesu.

3. Čo vo svojom politickom programe považujete za nosnú časť pri riešení problémov Rómov?

SaS: Strana SaS pristupuje k riešeniu problémov Rómov komplexne. Najobširnejšie sa však venujeme vzdelávaniu detí z SOS (sociálne odkázaných spoločenstiev). Navrhujeme povinnú dvojročnú predškolskú výchovu (4 – 6 rokov) a prípravné ročníky na všetkých školách, ktoré vzdelávajú deti z SOS. Okrem toho chceme cez normatívy na žiaka

z SOS a integrovaného žiaka umožniť školám stabilne zamestnávať asistentov učiteľov. Dávky na deti navrhujeme striktné naviazať na dochádzku do školy a predškolského zariadenia, už pri jednej neospravedlnenej hodine by sa znižovali o 5 %. Prioritne tiež chceme cez štrukturálne fondy (aj ESF) dobudovať komunitné centrá a sieť terénnych komunitných pracovníkov a tiež v každej osade umožniť stabilne zamestnávať pochádzkarov SOS. V programe máme aj opatrenie, ktoré rieši neplatičstvo, úžeru a problémy s hospodárením so štátnymi dávkami cez systém E-pay kariet, ktorý je založený na princípe postupného uvoľňovania peňazí poberaťovi dávky v hmotnej núdzi a bezhotovostných platieb za tovary a služby. Odvodovým bonusom zmeníme sociálny systém, ktorý začne motivovať k práci – ten súčasný skôr demotivuje.

ES-HZDS: Získanie základného a odborného vzdelania a tak možnosť uplatniť sa na trhu práce.

Most-Híd: Za dôležité považujeme odčudovanie populizmu v rómskej téme. Niektorí politici sa predbiehajú v tom, kto viac pošípi Rómov ako takých. Proti tomuto chceme bojovať. Budeme žiadať vyššie tresty za prejavy extrémizmu, rasizmu a podnecovanie nenávisťi voči iným národom a národnostiam. Riešenie tzv. rómskej problematiky si vyžaduje komplexný prístup a preto je našim cieľom vytvoriť tím odborníkov, ktorí budú pripravovať spolu s našimi straníckymi kolegami návrhy riešení, a strana bude hľadať politickú podporu pre tieto návrhy u iných strán.

Tak tiež je potrebné znovu naštartovať dobré a zabehnuté programy, ktoré sa v poslednom období zastavili. Chceme, aby sa zaviedla predškolská príprava namiesto internátnych škôl, chceme mikropôžičky pre chudobných ľudí, právne vypořádanie domov a pozemkov v rómskych osadách, dostatok fungujúcich komunitných centier poskytujúcich služby deťom aj dospelým žijúcim v sociálnom vylúčení, dostatok terénnych sociálnych pracovníkov a terénnych zdravotných asistentov...

Paliho Kapurková: Paliho Kapurková, veselá politická strana je strana špeciálne pre nevoličov. Paliho Kapurková nie je štandardnou politickou stranou, ani úplnou recesiou a už vôbec nie reklamnou kampaňou. Paliho Kapurková je občianska aktivita realizovaná formou politickej strany, ktorá o vážnych veciach hovorí veselou formou. Volebný program sa skladá z bodov:

- Chceme, aby sa veci pomenovali pravými menami.
- Chceme, aby tí, ktorí nám majú slúžiť, sa nevolali vládou.
- Chceme, aby ministri sa volali služobníci.
- Chceme, aby vládca sa volal služobníctvom.
- Chceme doplniť volebný systém tak, aby mobilizoval ľudí ísť voliť.
- Chceme, aby sa mlčiaca väčšina nevzdávala svojho volebného práva.
- Chceme, aby aj tí, ktorí nemajú koho voliť, mohli odovzdať platný hlas.
- Chceme zaviesť možnosť voľby proti všetkým politickým stranám.

SDE: Nerobíme si ilúzie o tom, že rómsky problém sa podarí riešiť rýchlo po tom, čo sa to nedarí desiatky rokov. V prvom rade sme za to, aby mali Rómovia rovnaké práva, ale aj povinnosti ako nerómske obyvateľstvo. Myslíme si, že Slovensko musí byť krajinou, ktorá funguje pre každého a nielen pre priaznivcov a politických prísluhovačov vládnucej strany. Musíme sa postarať, aby sa ľudia na Slovensku cítili bezpečne a nebudeme tolerovať kriminalitu, ani rómsku, ale ani kriminalitu radikálov. Podľa nás treba viesť diskusiu s charitatívnymi organizáciami a cirkvami o tom, aby sa čo najaktívnejšie zapojili do riešenia tejto sociálno-spoločenskej otázky.

4. Prečo by mal rómsky volič podporiť práve vašu kandidátnu listinu?

SaS: Pretože sme pomenovali prioritné problémy a prinášame najkonkrétnejšie riešenia. Napríklad sa detailne venujeme vzdelávaniu detí z SOS, čo žiadna iná strana neurobila, pretože to nie je príťažlivé pre majoritného voliča. Nedali sme sa na cestu prázdnych, všeobjímajúcich fráz, ani nereálnych sľubov, nestaviame na emóciách, ale na racionálnych krokoch. A preto, že kapitolu SOS považuje-

me za jednu z prioritných v našom programe, kým iné strany túto tému marginalizujú.

ES-HZDS: Ide o súbor skúsených ľudí a tak tiež mladých ľudí kvalitatívne pripravených na výkon funkcie. Vladimír Mečiar je nielen predsedom strany a lídrom kandidátky, ale aj zakladateľom Slovenskej republiky, t. j. krajiny, v ktorej všetci žijeme.

Most-Híd: Most-Híd má v tíme odborníkov, vďaka ktorým sa bude strana venovať tzv. rómskej problematike celé štyri roky. Strana svojich kandidátov podporuje a je pripravená ich aj naďalej podporovať. Budeme hľadať politickú podporu pre konkrétne navrhované riešenia. Chceme sa správať zodpovedne voči svojim voličom, lebo ak nezačneme riešiť problémy dnes, budú ich musieť riešiť naše deti a to nechceme. Sme stranou, ktorá verí, že spoločnými silami je možné dokázať viac, preto nechceme robiť politiku proti Rómom, ale s Rómami.

Paliho Kapurková: Podľa prieskumov je na Slovensku viac ako 30 % ľudí, ktorí by chceli ísť voliť, ale nemajú koho. Viac ako 1,3 milióna ľudí je dnes znechutených všetkými politikmi a celou politickou scénou. Ľudia, ktorí by chceli ísť voliť, ale nemajú koho, predstavujú tzv. „mlčiacu väčšinu“. Paliho Kapurková chce osloviť práve týchto ľudí, aby na znak nesúhlasu so súčasnou politickou scénou odovzdali svoj hlas Paliho Kapurkovej. Pretože ak získa viac ako 5 % vo voľbách, kreslá, ktoré jej podľa zákona patria, ponechá prázdne. Prázdne kreslá v parlamente tak budú nemou výčitkou pre všetkých politikov. Teda ak by každý desiatky volil Paliho Kapurkovú, tak prvýkrát v histórii by mali nevoliči symbolické zastúpenie v parlamente v podobe prázdnych kresiel.

SDE: V SDE veríme, že Slováci si zaslúžia krajinu, ktorá funguje pre každého. Sme noví ľudia v politike, ktorí sú už unavení zo starých praktík, ktoré pomáhajú len politikom, ich známym a kamarátom. Ideme do parlamentu, aby sme dozerali na to, že štát bude spravodlivý ku všetkým ľuďom a regiónom, najmä tým, na ktoré sa doteraz zabúdalo a ktoré zostali bokom. V parlamente budeme dohliadať, či vláda plní predvolebné sľuby a práva garantované Ústavou a prináša skutočne pozitívne výsledky.

5. Ako sa vaša strana (strany na kandidátke) stavia ku kupovaniu rómskych hlasov? Aké kroky ste odhodlaní v tomto smere podniknúť pred voľbami i po voľbách?

SaS: Nedávno som sa stretla so zástupcami OBSE. Vyjadřila som obavu z kupovania rómskych hlasov a požiadala som ich, aby zareagovali napríklad aj tým, že do príslušných oblastí vyšlú pozorovateľov. Ak si s tým nevie poradiť polícia, mohla by na voľby dohliadať medzinárodná organizácia. Pred ňou si snád hanbu neurobíme.

ES-HZDS: Akékoľvek kupovanie hlasov zásadne odmietame a tieto praktiky samozrejme nepodporujeme.

Most-Híd: *(bez odpovede)*

Paliho Kapurková: Paliho Kapurková nie je štandardná politická strana, nie je ani úplná recesia a už vôbec to nie je reklamná kampaň. Paliho Kapurková je občianska aktivita realizovaná formou politickej strany. Je to jediná strana, ktorá neusiluje o moc, ale jej cieľom je zvýšiť účasť vo voľbách. Zvýšená účasť vo voľbách pomáha znížiť šancu extrémistických a populistických strán dostať sa do vlády a parlamentu. Paliho Kapurková je poslednou možnosťou pre tých, ktorí by chceli ísť voliť, ale nemajú koho.

SDE: Ak má byť Slovensko krajinou, ktorá funguje pre každého, nemôžu byť voľby ovplyvňované. Máme dôkazy, že v roku 2006 sa takéto podvody diali. Preto sme už podali trestné oznámenie na Generálnej prokuratúre. Máme svojich zástupcov vo viac ako 4500 volebných komisiách, ktorí dohliadnu na čistotu a transparentnosť voľieb. Voľby sú jedinou možnosťou, kedy občan raz za štyri roky ovplyvňuje budúcnosť krajiny. Preto by mal mať istotu, že vo volebných miestnostiach nebudú manipulovať s jeho hlasom a falšovať volebné výsledky. Na základe našich skúseností z voľieb v roku 2006 a 2009 s rôznymi podvodmi alebo pokusmi o podvod pri hlasovaní a sčítavaní hlasov sme detailne vyšetrovali našich zástupcov vo volebných komisiách, aby vedeli, na čo majú dávať pozor.

(sgh,rč)

G. Adam: Vzdelanie, kultúra a bývanie musí byť samozrejmosťou tretieho tisícročia aj pre Rómov

O hlasy voličov sa v nastávajúcich parlamentných voľbách uchádza aj mladá rómska politická strana – Strana rómskej koalície, ktorá sa rozhodla ísť do volieb samostatne. Oficiálne vznikla v lete 2009. Jej predseda Gejza Adam hovorí o prvých úspechoch, programe a cieľoch.

Čo považujete za doterajší najväčší úspech Vašej strany?

Strana rómskej koalície, ktorá bola založená pred rokom v regionálnych voľbách do samosprávnych krajov, získala poslancu za prešovský kraj. Od vtedy založila svoje štruktúry po celom území Slovenska. Máme svoje kancelárie vo všetkých 8 krajoch. Máme 580 organizácií a 28 000 členov strany. Svoju pozornosť sme upriamili na južnú časť Slovenska, kde Rómovia už stratili svoju identitu, zabudli svoj materinský jazyk. Snažili sme sa pozdvihnúť povedomie tamajších Rómov, ktorí si postupne uvedomujú, že sú diskriminovaní nielen majoritnou spoločnosťou, ale aj samotnou maďarskou menšinou. Vedia však, že za dve desaťročia pre nich maďarské strany neurobili nič. Vedia dnes už aj to, že je tu iná strana – Strana rómskej koalície, ktorá má pre nich program. Program stabilizačný v priestore Slovenskej republiky, ktorým osloví hlavne rómske obyvateľstvo, rómsku národnostnú menšinu. Program bol prijatý ústrednou radou strany. Nazýva sa Hospodársky a sociálny rozvoj rómskej národnostnej menšiny. Je upriamený na vzdelanie, kultúru, bývanie, sociálno-zdravotnú starostlivosť, ale aj legislatívu. Uvedomujeme si, že splnomocnenec vlády a všetci splnomocneneci doposiaľ nevedeli zostaviť program stabilizácie a priniesť systémové riešenie na to, aby sa rómska národnostná menšina dostala do povedomia spoločnosti, aby ona sama si uvedomila svoju identitu, aby zvýšila svoju vzdelanostnú úroveň, a aby jej životné prostredie bolo adekvátne dobe, ktorú žijeme. Aby sme sa nemuseli pozeráť na to, že ľudia v osadách žijú ako v období 14. storočia. Že vzdelanie, kultúra a bývanie by malo byť v treťom tisícročí samozrejmosťou pre všetkých obyvateľov, vrátane Rómov. Neviem, ako sa na to ľudstvo vôbec môže pozeráť, že malé deti v zime mrznú, že ľudia jedia raz do dňa a často iba to, čo si pozbierajú z odpadkových košov. Preto sme sa my, rómska inteligencia, už nemohli dívať nečinne na biedu, ktorá je v osadách. Preto sme založili túto silnú politickú stranu a jej program sme zamerali hlavne na rómsku národnostnú menšinu. V parlamente bude presadzovať to, aby sa zmenil celkový život a postavenie Rómov v tejto spoločnosti. Lebo bez toho táto spoločnosť nemôže napredovať. Situácia Rómov sa nedá zmeniť projektmi. Projekt skončí a tým, že nemá pokračovanie, nenastoluje zmenu ani zlepšenie situácie. Preto budeme v parlamente navrhovať, aby na miesto splnomocnenca vlády, ktorý nemá žiadne kompetencie, bol postavený minister pre národnostné menšiny s vlastnou kapitolou a rozpočtom. Tomuto ministrovi bude naša strana s našim volebným programom všemožne pomáhať. Chceme byť nápomocní aj vláde, len nás musia k tomu pustiť. Rómska inteligencia, ktorá má svoj vlastný program pre rozvoj rómskej menšiny, nebude bojovať proti nikomu ako strana, ani nikoho ohovárať, lebo našim zámerom je pomôcť našej národnostnej menšine. Preto vyzyvám všetkých, aby volili stranu s číslom 3!

Čo je nosnou časťou Vášho už spomínaného volebného programu?

Náš volebný program je dôležitý ako celok. Bez akejkoľvek jeho časti nemôže nastať hospodársky a sociálny rozvoj v tejto spoločnosti. Len ak bude uplatnený v celku a ako systémové riešenie, môže priniesť efekt.

Fenoménom volieb posledných rokov je kupovanie rómskych hlasov. Ako sa k tomuto problému postaví Vaša strana? Aké opatrenia mieni prijať, aby sa s hlasmi Rómov nekupilo?

Naša strana už prijala potrebné opatrenia. Každého, kto bude kupovať rómske hlasy, naši členovia ohlásia na OBSC a na

prokuratúru. My na tento problém iný systém nemáme. Ale nemôžeme dovoliť, aby nám niekto vzal rómske hlasy. Veríme, že naši voliči budú uvedomelí a budú voliť našu stranu. Stranu s číslom 3. Verím, že pochopia, že iba my jediní máme pre nich stabilizačný program. Za dvadsať rokov so stabilizačným programom neprišla žiadna vláda. Hoci išli 2 miliardy eur na rôzne programy pre Rómov a počet osád sa zvýšil zo 630 na 1000.

Je tu strana, ktorá aj keď neprejde voľbami, bude sa obračať na európsky parlament, európsku radu a všetky inštitúcie a bude presadzovať záujmy Rómov, lebo cez vládu, ktorej sme ponúkali tento program, pre chýbajúci záujem cesta nevedie. Preto to na Slovensku aj tak vyzerá. V osadách je veľká chudoba. A ako hovorí aj pán Čaplovič, na Slovensku nie je solidarita s Rómami. Rómov poznajú len pred voľbami. Keď ide o ich hlasy. Tých desať eur, za ktoré si rómsky hlas niektoré strany kúpia, dajú z peňazí, ktoré Rómom nedali.

Liekom proti manipulácii volieb a kupovaniu hlasov sú aj zástupcovia strán vo volebných komisiách. Má ich Vaša strana?

Máme svojich ľudí v 4 500 komisiách po celom Slovensku. Máme 580 organizácií a 28 000 členov. Taká silná rómska strana na Slovensku ešte nebola. Mala by si to uvedomiť aj rómska inteligencia.

Ako vnímate predvolebnú kampaň iných strán, predovšetkým majoritných, lebo práve ich kampaň nie je vždy korektná voči Rómom?

Citlivo vnímame hlavne kampaň SNS. A už sme aj dali podnet na prokuratúru v súvislosti s ich kampaňou. Touto kampaňou by sa malo zaoberať OBSC, Európa a komisia pre ľudské práva pri európskom i slovenskom parlamente. Je chybou, že štátna prokuratúra nedala podnet, hoci bola porušená ústava, listina práv a slobôd. Aj z toho vidíme, že samotný štát nás diskriminuje. A nemá záujem o to, aby sa Rómovia zapojili do kultúrneho a spoločenského života. Nemôžeme to nechať tak.

Mienite preto vyvolať aj nejaké povolené dôsledky?

Ano. Nebudeme členmi koalície, v ktorej by bola SNS a ľudia, ktorí ohrozujú občanov Slovenskej republiky – Rómov, ktorí robia zlé meno tejto republike v zahraničí – s tými nechceme mať nič spoločné. To je jednoznačné. Hoci ľudia volia túto stranu pod rúskom toho, že sú národnári. Ja sa však pýtam, akí sú to národnári, keď sú to fašisti? Pohrobkovia Hitlerovcov. Ja som už vo Federálnom zhromaždení ako poslanec vystúpil s tým, a pán Dubček ma v tom podporil, že sa nechceme dožiť toho, aby po slovenských námestiach pochodovali čierne čizmy. Ale ten čas je tu. Ale my nechceme, aby naše ženy a deti museli utekať do lesov a báť sa o holý život.

Spomínate dvadsaťročné skúsenosti. Ako by ste ich chceli uplatniť a využiť teraz v politike?

Nemáme čo využiť, pretože sa zmenila situácia a naša spoločnosť, v ktorej žijeme, je komerčná. Požiera sama seba a my – strana chudoby ostávame bokom. Nik o nás nemá záujem. O nás by mali mať záujem jedine Rómovia, ktorých situáciu chceme riešiť, ktorých život máme za cieľ skvalitňovať.

Znamená to teda, že neboli teraz pred voľbami žiadne snahy o spojenie strán a sily? Nemali ste ponuky na spoluprácu? Neusilovali ste sa Vy ako strana o synergiu?

Nebolo s kým hľadať spoločnú cestu. Na našej politickej scéne neexistuje iná podobná rómska strana, ako sme my, ktorá by chcela spolupracovať v záujme Rómov žijúcich na Slovensku. My odmietame predávať hlasy našich voličov. Dnes už je jasné, že nás Rómov nepotrebujú do občianskeho a politického života. My sme pre niektorých zaujímaví len počas volieb. Nie po voľbách.

Vráťme sa k rómskemu voličovi. Ako chcete oslovovať konkrétne typy voličov?

My oslovíme jednoznačne rovnako všetkých voličov našim volebným programom, ktorý je súčasťou stanov strany rómskej koalície a ktorý je stabilizačným programom v priestore Slovenskej republiky. Ktorý rieši všetky životne dôležité otázky života Rómov. Vráťame legislatívu. Lebo ak nebudú pripravené legislatívne podmienky, ako napríklad vysporiadanie pozemkov, ktoré my vieme jednoducho vyriešiť, lebo jestvuje pôda neidentifikovaných vlastníkov, ktorá sa dá vymeniť, nebudú sa dať riešiť otázky bývania a zlepšovania života Rómov v osadách. Je zaujímavé, že za sedemdesiat rokov vlastníkom pôdy ich pôda pod osadami nechýbala. Dnes im chýba. Myslite si, že im ju Rómovia dajú? Je potrebné predchádzať konfliktom, ktoré by takto mohli vzniknúť. Preto ponúkame riešenie, ktoré prinesie stabilitu a osoh celej spoločnosti. Vieme navrhovať účinné riešenia. Vieme pre každé ministerstvo pripraviť plán rozvoja a stabilizačné programy. A riešiť chudobu Rómov. Vieme vybudovať novú osadu za mesiac. Máme program z NASA, ktorým vieme zamestnať 80 % Rómov. Ako sa dá vyjsť z krízy, ukázali Švajčiari, keď začali obnovovať výstavbu, opravovať budovy. Pričom zamestnali ľudí a pomaly utlmovali krízu. My by sme takto za dva roky dokázali prestať rómske osady na Slovensku. Rómovia by získali slušné bývanie, ale i prácu. Nie nájomné byty, o ktoré prichádzajú a stávajú sa bezdomovcami, keď nemajú prácu.

Ako hodnotíte doterajšie prístupy k riešeniu rómskej problematiky na Slovensku? Ako plynutie peniazmi?

Jednoznačne. Veď si len zoberme posledné štyri roky. Dvesto miliónov eur sa k Rómom doteraz nedostalo. Išli teraz do rezortov a využijú ich vo voľbách. A práve za tieto peniaze si kúpia hlasy Rómov.

Roman Čonka a Daniela Obšasníková, foto: Jozef Ferenc

Spolunažívanie a rozvoj sú ústredné záujmy našej politiky, našej predvolebnej kampane i povolebnej práce našej strany. Pomôcť príslušníkom rómskej národnostnej menšiny dostať sa z biedy je cieľom Strany rómskej koalície. Naša snaha zamestnať ľudí, vzdelávať ich, zlepšovať ich životné prostredie i životné podmienky, ale aj úsilie zlepšovať postavenie Rómov v spoločnosti, verím, že nájdu odozvu u našich voličov a pôjdu voliť našu stranu s číslom 3. Lebo je naozaj našim spoločným záujmom, aby Rómovia, rovnako ako príslušníci ostatných národností na Slovensku, mohli žiť spravodlivý a dobrý život na Slovensku a nemuseli utekať z tohto štátu za jeho hranice ani kvôli práci, ani v strachu o bezpečnosť svoju a svojich detí.

Chcem vyzvať všetkých Rómov na Slovensku, aby sa zapojili do obrodzovacieho procesu, ktorým sú nastávajúce voľby. Nastalo totiž historické obdobie, v ktorom jediná politická rómska strana s číslom 3 – Strana rómskej koalície kandiduje a uchádza sa o prázeň voličov. Od voličov bude záležať, či sa táto strana dostane do parlamentu a či tak dostane reálnu moc podieľať sa na riešení problémov a pri zlepšovaní života Rómov.

Gejza Adam, predseda Strany rómskej koalície

P. Pollák: Ponúkam alternatívu lacným populistickým „riešeniam“ rómskej problematiky

Peter Pollák (37). Vysokoškolský pedagóg, rómsky aktivista angažujúci sa v rómskej verejnej politike. Kandidoval na post poslancu do Vyššieho územného celku, teraz kandiduje do parlamentu za politickú stranu Most – Híd. Svoje plány a ambície v politike prezradil v rozhovore pre RNL.

Už niekoľko rokov sa aktívne venuješ rómskej problematike. Čo považuješ v tejto práci za najťažšie, najdôležitejšie?

Z negatívnych správ o živote Rómov som tak, ako mnohí, rovnako znechutený. Aj mňa trápi vysoká miera nezamestnanosti medzi Rómami a ich odkázanosť na pomoc štátu, chýbajúce vzdelanie u detí v rómskych osadách a geťach, pretrvávajúca diskriminácia a narastajúce napätie medzi Rómami a Nerómami.

Väčšinu svojej profesionálnej kariéry, som sa snažil presadzovať konštruktívne riešenia rôznych spoločenských problémov, ktoré zvykneme súhrnne nazývať „rómska problematika“. Jeden z veľkých problémov, na ktorý ako aktivista, zamestnanec vlády a aj ako vysokoškolský pedagóg, som neustále narážal a narážam na slabú politickú vôľu. Dnes po mojej viac ako 10 ročnej aktívnej práci v rómskej problematike, však za najdôležitejšie považujem to, aby sme my Rómovia konečne sedeli za tým istým stolom, za ktorým sa o nás rozhoduje.

Aké riešenia ponúkaš?

Vstúpil som do politiky preto, aby som ponúkol alternatívu lacným populistickým „riešeniam“ rómskej problematiky. Táto problematika sa dá riešiť konštruktívne a v prospech rómskych i nerómskych obyvateľov našej krajiny. Máme dostatok odborných znalostí aj skúseností z praxe,

ktoré je nutné politicky presadiť. Chcem zastaviť zhoršujúci sa tlak extrémizmu. V poslednej dobe sme svedkami neustálych útokov na nás Rómov. Vznikla nová politická strana pod vedením Mariána Kotlebu. Jeho hlavnou agendou sú útoky na nás Rómov a takto sa chce dostať do parlamentu. Toto chceme?

Dokedy chceme my Rómovia byť urážaní a nenávidení? Je potrebné urobiť všetko preto, aby sme zastavili takéto násilie. Je potrebné aby sme konečne mali v parlamente človeka, ktorý bude hájiť nás Rómov. Je čas na zmenu.

Prečo práve MOST – HÍD?

Kde sú priepasti je treba stavať mosty. Medzi Rómami a Nerómami je veľká priepasť a ja chcem práve tu postaviť most. Strana Most – Híd je stranou tolerancie, stranou menšín a samozrejme je taktiež stranou spolupráce. V tejto strane sú zastúpené všetky menšiny zo Slovenska, ale v strane je taktiež zastúpené slovenské väčšinové obyvateľstvo. Od založenia strany Most – Híd sú súčasťou strany aj Rómovia. Dôkazom toho, že strana to myslí s Rómami vážne, je aj to, že zaradila na svoju kandidačnú listinu štyroch rómskych členov strany Most – Híd. (Peter Pollák, Stanislav Vospálek, Daniš, Brindzák)

Čo bude prioritou tvojho volebného programu?

Mojim cieľom je presadzovať systémové riešenia rómskej problematiky, ktoré nebudú zvyšovať verejnú výdavky, ale naopak prispieť k tomu, aby vynakladané prostriedky konečne priniesli pozitívny efekt. (Škôlky namiesto interných škôl, Mikropožičky pre chudobných ľudí, Legalizácia domov a pozemkov v rómskych osadách, Dostatok fungujúcich komunitných centier v rómskych osadách,

Dostatok terénnych sociálnych pracovníkov v rómskych osadách, Dostatok terénnych zdravotných asistentov v rómskych osadách, Dostatok rómskych asistentov učiteľa v školách, Vyššie testy za extrémizmus a rasizmus.)

Plánuješ presadzovať a hájiť len záujmy Rómov? Alebo naopak chceš svojou osobnosťou vytvoriť akýsi most medzi majoritou a minoritou?

Som presvedčený, že účinné opatrenia v oblasti rómskej problematiky pomôžu aj tým Nerómom, ktorí tiež žijú v extrémnej biede a na okraji spoločnosti, a v konečnom dôsledku celej našej krajine, jej rozvoju, kvalite života a atmosfére v nej.

Čo považuješ za svoj najväčší doterajší úspech?

Čemosi hovoria: Rosy sedela, aby Luther kráčaľ, Obama bežal a naše deti mohli lietať. Verím, že budeme mať podobnú budúcnosť. Len treba odhodlanie, vytrvalosť a um.

Akou formou budeš viesť tvoju kampaň?

Vo svojej kampani budem pokračovať v tom čo mam overené. Toto sú tretie voľby v ktorých sa priamo stretávam s ľuďmi u nich doma. Techniku od dverí k dverám sme v týchto voľbách poopravili, ale stále je mojim hlavným cieľom stretnúť sa s čo najväčším počtom voličov. K tomu aby som sa stal poslancom potrebujem približne 15 tisíc hlasov, preto je aj naša kampaň pripravená tak aby sa nám tento cieľ podarilo splniť. Verím voličom z východného Slovenska, som jeden z nich a poznám naše spoločné problémy. Aj maďarským Rómom verím, majú jedinečnú možnosť voliť nielen svoju maďarskú stranu, ale konečne prejaviť svoje rómstvo voľbou Rómskeho kandidáta.

Západné a stredné Slovensko začína pociťovať podobné, ak nie rovnaké problémy ako Rómovia z východu a práve preto im verím. Verím, že spoločné problémy nás postavia na nohy a 12.6. pôjdeme voliť zmenu. Ďakujem Vám za vaše hlasy.

Text Mária Demeová, foto: J. Ferenc

J. Figel: Integrácia nemôže znamenať ani absorpciu, ani asimiláciu, ale predovšetkým participáciu

Jedna strana na jeden život je dosť, hovorí Ján Figel, predseda Kresťanskodemokratického hnutia (KDH). Uznáva vernosť, vytrvalosť, poctivosť a pravdivosť, ktorá aj v politike môže priniesť ovocie. Do strany pritiahol rómsku kandidátku – Valériu Lakatošovou, aby spoločne hľadali riešenia na zlepšenie postavenia Rómov v spoločnosti.

Ako vníma KDH rómsku problematiku?

Problémy s chudobou, inkľúziou, kriminalitou... nie sú len v rómskych komunitách, ale aj medzi majoritou. Takže robí z toho nejaký kolektívny znak nie je pravdivé, konštruktívne. Skôr naopak, poškodzuje to naše vedomie. Problém je v nás, ak nechceme alebo nevieme riešiť a zároveň ak nie sme otvorení pre spolupúčasť na riešení. Je to možno náročnejšia cesta, ale určite účinnejšia.

Pochádzam z vidieka, z východu Slovenska, z obce so zmiešaným obyvateľstvom. Takže o Rómoch som nie čítal, či počul, ale jednoducho sú súčasťou môjho života.

Ste kresťanskou stranou. Cirkev má veľa možností na zlepšovanie spolunažívania. Zdá sa, že zatiaľ neurobila to, čo by mohla...

Súhlasím, ale na druhej strane som rád, že sú aspoň nejaké pozitívne aktivity. Je potrebné rozvíjať aj duchovnú stránku života. Cirkev vytvorila pre pastoračiu Rómov osobitné štruktúry. V tomto zmysle je to dôležité poslanie a štát a spoločnosť by mali vytvárať tejto spolupúčasti čo najlepšie prostriedky. Aj duchovné komunity, aj občianske spoločnosti nech participujú a celému štátu to pomôže. Do budúcnosti by to malo byť ešte silnejšie. Cirkev má však v tomto smere rezervy, to súhlasím. Mňa teší každý príklad rómskeho kňaza, novinára, lekára..., pretože to dokazuje, že ak človek chce a vie, tak sa to dá. Je to príkladom pre ďalších Rómov, ale aj pre majoritu k zmene pohľadu na Rómov a k prekonávaniu zaužívaných predsudkov.

Prečo práve KDH?

Lakatošová: Rómskou problematikou sa intenzívne zaoberám asi dva roky, keď som sa dozvedela práve cez noviny Romano nevo ľil o jednom zahraničnom programe pre mladých vzdelaných Rómov. Pôsobila som v Budapešti, bola som na stáži v Eu-

rópskej komisii v Bruseli. Stretla som mnoho zaujímavých mladých ľudí, s ktorými sme spoločne hľadali cesty ako pomôcť Rómom. Politika ma zaujímala už dlhšiu dobu, no nepremýšľala som nad tým, že by som v nej mohla aj pôsobiť. Prišla reálna ponuka, a ja som sa rozhodla, že to vyskúšam. A prečo KDH? Pretože sa snažím žiť kresťanské hodnoty. Prekáža mi stereotypné vnímanie Romov. Hľadám úctu a rešpekt pre každého človeka. Je dôležité vplývať na zmýšľanie ľudí, lebo Rómovia, to nie sú len rómske osady, ale aj vzdelaní a pracujúci ľudia. Rómov by sme mali naopak znova prebudiť, aby rozmyšľali o živote, ktorý sa veľmi rýchlo mení. V osadách totiž akoby zastal čas, ľudia v nich stratili zmysel vlastnej sebarealizácie. Nesnívajú o vzdelaní, ktoré by im malo zabezpečiť lepšiu budúcnosť a uplatnenie sa v spoločnosti, ale ako by sa zasekli v kultúre chudoby. A práve chudoba v osadách je hlavným prúdom spoločnosti vnímaná ako kultúra Rómov. Čo nie je pravda. Hľadám cestu ako ďalej pomôcť a slúžiť dobrej veci práve cez vzdelávanie. Myslím si, že cesta kresťanstva dáva ľuďom nový zmysel života.

Máte za sebou niekoľko mítingov KDH. Ako Vás prijala majorita?

Bola som milo prevkapaná. Pri osobných rozhovoroch som nemusela váhať hovoriť o rómskej problematike. Práve naopak, boli povzbudení a tešili sa, že im ponúkame nové návrhy, že konkrétne prichádzame s riešeniami. Smerom na východ sa menili aj postoje ľudí. Človek musí hľadať spôsob, hľadať slová, ako ľuďom priblížiť riešenie rómskej problematiky. Rómovia sú totiž na Slovensku vnímaní ako zneužívateľia sociálneho systému, ako ľudia, ktorí spoločnosti nič nedávajú. Naopak v obciach, kde už rómska menšina je väčšinou, sa snažím s ľuďmi diskutovať, že je čas, kedy aj Rómovia musia rozhodovať a byť zodpovední za chod štátu. Dúfam, že nájdeme podporu hlavne u Rómov, pretože som jedna z nich, z nás. Máme vypracovaný reálny program na inkľúziu Rómov. Touto cestou požívam ľudí k spolupráci.

V čom je prínosom rómska kandidátka pre stranu?

Figel: Spomínal som, že integrácia je o participácii. Nehovoril o Rómoch, ale s Rómami. Neriešiť problém bez Rómov, ale s nimi. A to by malo byť veľkou výzvou pre Slovensko. Lebo len tak sa aj oni môžu naučiť riešiť problémy, len tak je to dospeláč-

ke, zrelé, udržateľné. Prínosom je to, čo som hľadal pri téme, ako riešiť rómsku problematiku.

Čo bude prioritou v riešení problematiky?

Lakatošová: Mojou prioritou bude meniť povedomie ľudí a odstrániť stereotypné vnímanie Romov. Dôležitá bude aj spolupráca s tretím sektorom, mimovládami organizáciami a európskymi inštitúciami. Prioritou je aj spravodlivé prerozdelenie zdrojov a štrukturálnych fondov, aby sa využili adekvátne tam, kde je to najviac potrebné. Niekde je potrebná nová škôlka, inde potrebujú komunitné centrum, či infraštruktúru. Ale predovšetkým rovnaké príležitosti na vzdelávanie sa. Je nesmierne potrebné apelovať na Rómov, aby sa vzdelávali. Najmenší, ale i dospelí. Pretože ak príde dieťa domov zo školy a nenájde tam podporu rodiča, ktorý sa mu bude vo veľkej miere venovať a pomáhať mu s učením, tak potom dieťa stráca zmysel učiť sa. Musíme pomôcť aj dospelým vzdelávať sa,

aby boli ochotní prijať spoločenské a sociálne normy, ktoré sú tu nastavené.

Ako chcete presvedčiť voliča z obce, kde sú rómske osady a sú tam aj reálne problémy spolunažívania, kde pred vami pochodovali extrémisti?

Figel: Najdôležitejšie sú vzťahy. Ak sa extrém stáva centrálnym – nosným, tak je to zlé. Pre mňa je politicky dôležité, aby bol extrémizmus na okraji. Voličom chceme ponúknuť to, čo je dobré, osvedčené, čo prinesie ovocie všetkým. V presvedčaní ľudí príkladom musíme byť lepší ako extrémisti.

Lakatošová: Osobnou komunikáciou a diskusiou na základe faktov. Nie je totiž pravda, že byty dostávajú len Rómovia, a že iba rómske deti majú, napríklad, v škole stravu, či štipendium. Ak sú v danej obci problémy spolunažívania, treba hľadať príčiny. Lebo dôvody problémov nie sú len na jednej strane. Preto je komunikácia potrebná na oboch stranách.

Text Roman Čonka, foto: Emil Mucha

I. Radičová: Nevieľ, čo je rómska otázka. Taká nejestvuje.

Volebný program SDKÚ-DS, ktorý chcel Rómom určiť „jasné pravidlá“, vyvolal rozruch v niektorých mimovládach natoľko, že SDKÚ adresovali list, v ktorom vyjadrili nad programom znepokojenie. Jasné pravidlá pre rómsku komunitu sa zmenili na Jasné princípy pre rómske komunity. Volebná líderka SDKÚ-DS Iveta Radičová nám priblížila detaily.

Ja, Róm, som mal pri čítaní programu pocit, že SDKÚ-DS ma – ako Róma – obvinila z toho, že zrejme budem „nezodpovedný rodič“, že zrejme budem „neplatič“, zrejme ma budú preventívne navštevovať policajti... Skúste si získať moju dôveru, ako vášho potencionálneho voliča...

Predovšetkým chcem získať dôveru, že ponúkam riešenia, ktoré nedelia občanov na ľudí prvej a druhej kategórie. Že pre komunitu, kde problém naozaj je, a to sú segregované rómske osady, vieme ponúknuť riešenia, ktoré budú postavené, a budem to citovať z nášho programu, na občianskom princípe, na princípe osobnej zodpovednosti a princípe decentralizácie. To sú základné princípy, ktoré je treba zachovávať.

Som presvedčená, že žiadne riešenie, ktoré nebude systémovo platiť pre všetkých rovnako, nemôže priniesť úžitok. To znamená, že pokiaľ chceme, mojím odhadom, pre jednu tretinu Rómov žijúcich v segregovaných osadách vytvoriť možnosti využívania príležitostí a šancí, odstraňovať napätie a zabrániť stavbe múrov, aby nehrozili otvorené konflikty, potom musíme rešpektovať pravidlá, ktoré sú pre väčšinu detí na Slovensku, i rómskych, samozrejmosťou. To znamená štandardné vzdelanie, ukončené štúdiom.

Chránim deti! A budem ich chrániť! A ochrana detí pre mňa znamená, že budú chodiť do škôl, budú mať vzdelanie a následne im vytvoríme priestor na zamestnanie. Projekty, ktoré sme spustili – komunitné centrá, terénni sociálni pracovníci, zdravotnícki asistenti, asistenti učiteľa... sa ukázali ako funkčné.

Za nás v tom období počet segregovaných osád klesal. Za tieto štyri roky stúpol o vyše sedemdesiat. Z oficiálnych čísel.

Program však vyvolal medzi rómskymi organizáciami, ale aj jednotlivcami znepokojenie. Nevyvolá táto časť programu u majority ešte väčšiu nevôľu voči Rómom? Ak si to prečíta obyvateľ obce na východnom Slovensku, tak mu z toho vyjde, že Rómovia nedodržiavajú pravidlá. Vo všeobecnosti sa totiž hovorí, že Rómovia sú zvyhodňovaní...

Pán redaktor, máte v hlave stereotyp. Vkladáte do toho textu to, čo v tom texte nie je. Ukážte mi v programe text, ktorý toto tvrdí. Ukážte mi jednu vetu, ktorá toto tvrdí. Čo je zlé na vete, v ktorej ho-

vorím, že posilníme prevenciu? Robíme niečo s prevenciou? Čo je zlé na vete, že posilníme prácu s ohrozenými rodinami? Čo je zlé na vete o kvalitej a včasnej sociálnej práci? Čo je zlé na vete o podporení centier pre sociálne slabšie a rizikové deti? Čo je xenofóbne na vete, že chceme pomôcť mládeži kombinovať sociálnu prácu a ich voľnočasové aktivity? Čo je na tomto rasistické a xenofóbne? Viete, čo na to povie majorita? Aj my chceme centrá voľného času, preto je to všeobecne formulované.

Presne na to som v predchádzajúcej otázke narážal. Aj na to „zvyhodňovanie“ Rómov, o ktorom sa medzi majoritou otvorene hovorí. Jednotlivé opatrenia si vyžadujú ďalšie finančné prostriedky nasmerované na riešenie tohto problému. A už teraz je mienka majority nastavená tak, že do Rómov ide strašne veľa peňazí a efekt nie je žiadny. Nevyvolá tento program u nedostatočne informovanej majority ešte väčší odstup od Rómov?

Práve naopak. Ak postavíte program, z ktorého majorita bude čítať a vnímať, že toto sú overené riešenia, a oni fungovali a preto sa k nim aj v úvode vraciame, a naozaj prinášali osoh a pre obe strany, tak áno, podporme takéto riešenia a prestane fungovať pocit rozdávania peňazí s efektom opačným.

Napätie sa stupňuje práve preto, že vzniká pocit, častokrát oprávnený, že sú používané finančné zdroje a výsledok je, že segregovaných osád je viac. Že sa tu rozpráva o Dekáde, a výsledok je len na papieri. Stále len nové a nové koncepcie bez reálnych výsledkov.

Som presvedčená a istá, že práve reálne riešenia posilnia prevenciu, špeciálnych postupov pre segregované rómske osady, špeciálne resocializačné postupy, sú nástroje, ktoré zabránia zneužívaniu detí a pomôžu ich ochrane. A ja nebudem pred problémami zatvárať oči. Takže opak je pravdou. Majorita potrebuje vidieť riešenia, ktoré sú zmysluplné.

Prečo sa teda zmenili slová v názve programu? Už to nie sú jasné pravidlá, ale jasné princípy...

Lebo nechcem viesť zbytočnú diskusiu. Na obsahu a význame toho textu sa nemení vôbec nič. Pokiaľ konkrétne slová vyvolávajú negatívnu asociáciu, ja s tým nemám problém. A počúvam námietky. Až na to, a to chcem vysloviť, pýtam sa, prečo prišli tak neskoro? Prečo teraz? Až teraz? Napriek tomu, ja zareagovala okamžite. Ak prekáža konkrétne slovo alebo poradie slov, zmeníme! Ale chcem zdôrazniť – tí, ktorí sa dnes ozývajú, boli členmi pracovnej skupiny. Nepočula som tieto výhrady, na internete bol zavesený program dlhodobou na pripomienkovanie, nepočula som tieto výhrady. A keď napokon prišli pripomienky, v hodine trinástej, akceptovala som ich. Potrebujem umelo vytvárať konflikt tam, kde ho netreba? Prehltnem urážky v liste, ktorý som dostala, lebo mi ide o vec.

O osadách sa hovorí, že sú problémové. Naozaj sú podľa Vás osady až tak problémové?

Áno sú.

V čom konkrétne...

Vy považujete život dieťaťa bez šiat, bez obutia, bez knížiek, bez prístupu do školy, bez znalosti akéhokoľvek jazyka za štandardné? Považujete to, keď ja nájde v chate v zime holé dieťa, nezaodeté, za normálne? Považujete za bezproblémové, keď deti bez elementárneho zabezpečenia majú deti.

Treba sa však pozrieť na to, aké možnosti majú v týchto osadách ich obyvatelia...

Existuje zodpovednosť aj za vlastné deti a zodpovedné rozhodovanie sa o tom, kedy mám a kedy nemám dieťa, a do akých podmienok prinášam dieťa. A k tomu, ak to správanie rodičov voči deťom nezodpovedá listine práv dieťaťa, tak vtedy vstupuje do hry štát. Rodič má nielen práva, ale aj povinnosti.

Ako vzdelávať deti v obciach, kde sú len špeciálne školy a základné školy nám chýbajú, ako aj povinná predškolská príprava?

Hovorila som so starostami a primátormi, sú to zariadenia samospráv, cez finančnú decentralizáciu sú na to vyčlenené peniaze. Jarovnice šli v jednom období v škole na tri smeny, lebo sa tam tie deti proste nemestia. A prepáčte, ak povieť v tejto súvislosti, že v takejto situácii, ako navrhne táto vláda – internátne školy, tak to považujem za úplne nevhodné. Dokonca by som povedala, že absurdné. Pretože, ak niečo potrebujeme, tak tieto financie sústrediť na dobudovanie škôl, pri ich stavbe sa tvoria aj pracovné miesta, na rekonštrukciu škôl, na vytvorenie siete zo zákona povinnej predškolskej prípravy, otváranie škôl druhej šance, na zvyhodňovanie platov učiteľov, ktorí sa venujú takýmto deťom, lebo to chce nadprácu, vrátenie sa k sieti asistentov učiteľa...

Veď sme na to vybavili 200 miliónov eur. Veď z nich nie je nič minúť. Toto sú projekty, na ktoré tie peniaze majú ísť.

Zamestnanosť. Aj Rómovia budú pracovať. Máme naozaj toľko pracovných príležitostí aby mohol každý pracovať?

Nie nemáme. Nezamestnate ale ľudí bez kvalifikácie. To je vylúčené. To sa nedá. Ak sa pozriete na dlhodobú nezamestnanosť a teraz bez ohľadu na to, či hovorím Maďarovi, Slovákov, Rómovi..., dl-

hodobu nezamestnaní, dokonca vo vyššej vekovej kategórii, na tomto trhu práce nemajú šance. A to platí aj v Bratislave. Dokonca so zamestnaním začínajú mať problémy aj absolventi vysokých škôl. Máme dopad hospodárskej krízy. Nemám ilúzie, že „šmahnutím“ zázračného prútika teraz vyrobíme pracovné miesta pre vyše 400 tisíc nezamestnaných ľudí v tejto krajine. Ale pre tých, ktorí už nemajú šancu si vzdelanie doplniť, jednoducho ľudí, ktorí nedokončili základnú školu, nie je šanca ich rekvalifikovať. Rada pomenúvam veci pravým menom. Títo ľudia sú ale pripravení na čiastočné úväzky, cez verejnoprospešné práce podieľať sa na skultúrňovaní nášho bytia i vlastného bývania. A na toto sú najlepšie, na dlhodobu nezamestnaných bez vzdelania, bez ukončeného základného vzdelania, verejnoprospešné práce a aktivity. Zažila som, aký je súboj nezamestnaných o to, aby mohli ísť na aktiváciu. My sme na aktiváciách mali ročne 250 tisíc ľudí z 300 tisíc nezamestnaných. Teraz to kleslo o vyše 100 tisíc. A to je cítiť. A kde najmä? No medzi Rómami.

Čiže, viem si predstaviť vytvárať pracovné miesta v kombinácii s verejnoprospešnými prácami a aktiváciou.

Roman Čonka, Daniela Obšasníková, foto: Jozef Ferenc

CH. JAKUBOVANY: Ocenili Najmajstra

◆ Z. Žigová a R. Horváth predviedli výkon hodný profesionálov

Snaha, profesionalita, spolupráca a všestrannosť ľudí pôsobiach v obci Chminianske Jakubovany sa odrazili pri príprave a realizácii tohtoročného Medzinárodného dňa Rómov, ktorý finančne podporila obec. Vyvrcholením bolo slávnostné odpoľudnie slova, hudby, tanca, ale i odmeňovania. Odmeňovania tých, ktorí prispievajú svojou prácou a pozitívnym prístupom k zlepšeniu klímy a mena obce.

Medzi pozvanými boli predovšetkým Rómovia, ktorí sa zapájajú do aktivít komunitného centra, obce i školy, rómski aktivisti, ktorí dlhodobo pomáhajú pri rekonštrukčných prácach, rómski i nerómski poslanci obce, aktívni triedni dôverníci – rómski rodičia, ktorí sú príkladom pre mladšiu i staršiu generáciu Rómov v obci.

Ocenenie z rúk štatutára organizácie Mgr. Márie Pigulovej prevzali viacerí nominovaní Rómovia. Zvláštnu cenu NAJMAJSTER dostal Pavol Kalejova, ktorý vlastnou ochotou a zručnosťou prispel k zrekonštruovaniu interiéru komunitného centra. Stavebné úpravy boli cieľom podporeného projektu Úradu splnomocnenca vlády pre rómske komunity „Rómovia z Chminianskych Jakubovian pomáhajú pri rekonštrukcii, aby sa mali kde schádzať a tvoriť“.

Darčekom boli odmenení aj poslanci obecného zastupiteľstva i aktívni Rómovia drobných obecných prác. Nosnou časťou programu bolo pásmo, ktoré pripravili učiteľky školy s názvom Deti slnka. Bolo o ťažkej životnej situácii – biede a zime, keď chorejú a umierajú sestričky a bráčkovia Rómovia sa vybrali za Slnkom, aby im pomohlo. Uprosili ho darmi – krásnymi piesňami a tancom. Slnko vykuklo spoza čiernych mrakov a prehovorilo k Rómom: „Mám rado vás všetkých, lebo ste moje milé deti. Darujem vám tváre slnka opálené a bronzové. A dám vám ešte jeden dar. Každému Rómovi vložím do srdca jedno malé, horúce slniečko – khamoro. Bude vás hriať aj v tých najtuhších zimách. Vaše horúce srdce vás naučí spievať a tancovať tak, ako nikoho iného na svete.“

Odkaz Slnka, radosť účinkujúcich i prítomných bude doznievať ešte dlho. Pociť spolupatričnosti a vzájomného porozumenia a povzbudzovanie, to je istota, ktorú vie dať iba človek človeku. Úspech spoločného diela je signálom, že v tíme a spolupráci je vždy nová sila pre realizáciu podobných kultúrnych podujatí.

Dáša Ondovčíková,
foto: Jozef Ferenc

SVIDNÍK: Súťažili v knižnici

◆ Vlajku sme nielen kreslili, rozprávali sa o nej i o tom, čo symbolizuje, ale sme si ju aj ukázali. A na pamiatku sa s ňou dali zvečniť žiaci zo ZŠ v Kružľovej

„Dnes bolo v našej knižnici vesele,“ uznanlivo pritakávali pracovníčky a návštevníci Podduklianskej knižnice vo Svidníku, po tom, čo sa jej priestormi ozýval rómsky spev a tóny rezkej rómskej hudby. Hoci s týždňovým oneskorením, ale o to spontánnejšie a zaujímavejšie si v knižnici, v spolupráci s redakciou RNL a spolu s rómskymi žiakmi základných škôl v Kružľovej a na Ulici 8. mája aj pripomenuli Deň Rómov.

V kvíze si mnohí žiaci nielen preverili, ale aj doplnili svoje zna-

losti. Hoci súťažiacim robilo problém správne do slovenčiny preložiť rómske slovo JEKHETANE, po dnešku už vedia – že znamená spolu, spoločne. Že práve toto slovo by malo byť zmyslom našich životov. Rómov a nerómov. Žiť spolu. Spolu dobre nažívať. Práve vďaka kvízu sa deti dozvedeli aj to, že Rómovia na Slovensku majú svoje profesionálne divadlo. A že sa volá Romathan – čo znamená miesto pre Rómov. Detom nerobilo problém povedať, ako sa volá

rómska hymna, ani nakresliť rómsku vlajku. Ba bez problémov odpovedali aj na otázku, či majú Rómovia nejakého majstra Európy. Meno Adama Cibufu deti vysúkali ako z rukáva. Dozvedeli sa o svojich šikovných rovesníkoch z Jarovnic, ktorí pod vedením pedagóga Jána Sajka malujú krásne obrázky a s nimi obsadzujú popredné miesta v súťažiach po celom svete. Všetci účastníci podujatia si domov odniesli kalendár s kresbou týchto šikovných detí.

◆ V Podduklianskej knižnici sa dajú vypožičať aj rómske knižky.

Výhercovia súťaže – a zvíťazili všetci, lebo rovnaké vedomosti preukázali družstvá oboch škôl – dostali po rozprávkovej knižke. Knižky nikdy nie je dosť. Rovnako ako radosť a šťastia. Tie spolu so svojím talentom rozdávali jedni i druhí žiaci spomínaných škôl plným priehŕstím. Na podujatie prispel UNICEF Slovensko príspevkom, ktorý sa podarilo získať žiakom ZŠ na Ul.8. mája vo Svidníku predajom veľkonočných pohľadníc.

Daniela Obšasníková,
foto: Jozef Ferenc

B. Bystrica: Ľudia z rodu Rómov 2010

V Banskej Bystrici sa už stalo tradíciou, že občianske združenie Kultúrne združenie Rómov Slovenska pri príležitosti osláv Medzinárodného dňa Rómov, usporiada festival Ľudia z rodu Rómov. Počas 16. – 17. 4. 2010 to bol už deviaty ročník, ktorý množstvu divákov ponúkol pestrú paletu zábavy a kultúrnych zážitkov.

◆ Je pol štvrtej popoludní a ešte pred pár hodinami pršalo, teraz už svieti slniečko a počasie je takmer ideálne. Ako trefne poznamenal jeden z moderátorov podujatia Maroš Balog, Pánboh vyslyšal naše modlitby a zariadil pre Rómov krásne počasie, veď svoj sviatok máme len raz do roka. Námestie je zaplnené najmä mladými ľuďmi, ktorí netrpezlivo čakajú na svoje najväčšie hviezdy Rytmusa a Tinu.

◆ Pozornosť návštevníkov pútajú aj stánky občianskych združení z banskobystričského regiónu s veštením, maľovaním na tvár alebo prezentáciami záujmovo-umeleckej činnosti a remeselnej tvorby detí a mládeže.

◆ Autentický rómsky folklór predviedol tanečný súbor Merci z Brna (ČR).

Naačhel amenge nič, ča te džanel te dživel šukares

<<< str. 6 sikavenas: Te na dena love, nakeraha. Ale on bi malinas te skerel o pharipena, save hin le gaven. The te le socijalne butakeres dena peskere love, pal o vajkeci berša od ale gaveske avela pale. Oleha, hoj andro gava ela žužipen, la komunitaha len na ela pharipena, save len hin akana. Ale o šerutne the o primatora pre kada mušinen te gondolinel!

Sar te varesel o gondolipen e šerutnege, hoj „pro Roma“ te na užaren nisave love ča avral?

Džanen, dží akana sas oda avka, hoj o šerutne phenenas, hoj le Romengere pharipena mušinel te skerel e vlada. E vlada amen mi del, e vlada amenge te žutinel. O gava bisterde pre peste. Pre oda, hoj elšine hine sar samospravi. Lendar mušinel Te avel avri e aktivita, až palis šaj žutinel o them. Te hena love andal o eurofondi u o gava na ena ajse, hoj te integrinas integrimen u te sikhavas le sikhade Romen, ta o love na chudena!

O khera telune štandardtoha Vreko phenel, hoj le gaves, savo ačhavel khera pal o gav, bi love na denas. Pre aver sera hin hangí, save phenen, hoj šaj avas rado, hoj o Roma visarde o chatrča vaš o khera, the te hine mek dureder pal o gava. Sar pre oda dikhen tumen?

Oda hin ajso pro duj seri. U varekana kempel te lel peske avri o cikneder nalačhipen. Te vakeraha pal o ačhaviben ajse kherenge, kempel but te phenel, hoj o gav mušinel e phuv te odcinel ke peskero. Te avaha pro oda, hoj e phuv nane andro kataster abo na pašes kijo gav, u o gav kamel te ačhavel kajse khera, u akor lasa vri o cikneder nalačhipen. Majinas te mukel le nipen andro buđi – chatrča? Abo lenge ačhavaha murimen khera? No našti phenas, hoj aleha sam spokojna. E segregacija nane lačhi, bo amen kamas le romen te del jekhetane le gorenca. U aleha lake našigitinas. No te pes inakšeder nadel u nane amen o phuva pre ada, hoj lenge te ačhavas o khera andro gav, u palis pal miro hin feder oda, hoj lenge ačhavaha murimen khera u nahena andro buđi,

hela len feder dživipen sar akana – u the le cikne čhave.

No hine segregimen...

Te džal pal o bloki, ta len naačhavas avri le gavendar! Kampil the te gondolinel so hin the so nane e segregacija. Oda bi šaj vakerahas but, kana som bi kamav te hel varekhaj, u akor našunav oda, hoj man nane ajse prava sar savoren. No te som varekhaj kaj nakamav te hel, ta oda hin e segregacija, savi hihi the pal o ilipen le pravenge. No mindik laha avri o cikneder nalačhopen pre kal ala manuša the nekbuter prekal o čhave. The te hen ale gavestar avri, hela len žužo paňi, hela len higiena the feder bešipen. Dži kana natradaha o čoripen avri andal o tabori, ada problemos hela mindik. O čoripen pes del te tradel andal o gava ča avka, hoj prekal o manuša skeraha neve buťa, no the maj jekhetane aleha lenge sikavaha, hoj te kerel buťi pes oplacinel.

O tabori the o kuklača O medijs, nipi the o šingune, te vakeren pal o tabori, vakeren ča pal

o pharipena. Hin čačes savore nipi andro tabori nalače?

No všeobecnones pes avka nadel te phenel, bo na andro sako taboris hin o pharipena ča. Hin the o tabora ča so lenca hin o pharipen, no hin the o tabori kaj o pharipen le nipenca nane. Phen-domas bi, hoj dživen but čorores, jednoduchones u namangen nisave lačhipena. Gondolinav peske ,hoj ada hin the nalačes, hoj nakamen buter, u užaren kana vaš lenge vareko aver vareso kerela, kerela lengere problema. U the on šaj bi vareso korkore prekal peste vareso kerenas.

Varesava politika kamen andro tabora te kerel poriatki the le – kuklačenca. Tumen sanas varekana šinguno, so phenen pro oda tumen?

Me jekhe laveha phenav na! Oda nane pre nisoste. O kuklači namajinen te phiren andro tabori bijal ada, te pes odoj nakerda vareso but nalačo – trestno. Hin amen the aver šingune. Nane vaš soske te phirel le kuklačenge andro tabori te daravel le nipen.

O ekstremizmus So phenen pal o da, hoj barol o extremizmus?

Kampil leha pes te marel, imar sar hino mek ča ciknoro kampil les te tasavel.

Nakampil les te mukel te barol the te pomožinel leske. O šingune ade keren but lačhi buťi u namuken nič ča avka.

O ekstremizmus amenge barol the pro internetova socialna sieti. Vare-savo nevipen. Del pes aleha te marel?

He, ta sar. The pre ada amen hin o zakona. No ča ada, hoj džanen sar pes ada skerel? Ta sar pes ada skerel... Nalačhes. Oda so pes kerel pro fejbuk, džanel sako. The mandar but manuša phučen, soske e generalno prokuratura, savi hin prekal adi them – štatos, soske nič nakerel? Te pal ada problemos džanav me the tumen, ta džanel pal ada the e prokuratura. U e prokuratura hin nekbareder prekal o zakona. Lake ada džal rovnones le zakonostar avri, hoj mušinel vareso aleha te kerel.

O rmano problemos Te pes vakerel pal o romano problemos, hin oda časeste ča romano problemos? Nane oda problemos prekal savore manuša, problemos pal o čoripen, socijalno?

He, hin oda o Roma, saven akaneke ada problemos hin. Nadžanen korkole alestar te avel avri. Te lenge o gore našigitinena, ta andal oda naavena avri riğda. Elšunestar nadživen avka sar on, avka sar bi majinas the but

kamenas. Mange but pro jilo ciknoro čhavore the terne manuša, saven amenge bi kampelas te sikhavel kijo oda, hoj len te hel buťi, hoj len te len andre buťi, hoj maškar amende te nahel rozdieli. Leperava ča la Vaneska. Pheniben pal e čhajori pal o Lunik IX, savi malinda čitro u ada čitro gela pre znamka – Valentinska kvapka krvi. Ade pes sikada sa, hoj nane maškar o čhave rozdieli. Savore hin rovnaka, ča mindik dža pal oda sar dživen, sar hine ko prekal lende hin baro manuša. Ko peskere dada-daja.

Sar bi kamlanas te dikhel le Romen pal o 20 berš?

Sako lav so diřom sar avlřm andre buťi, imar kerdřm. Jekh sa ste kerel e diřdardi strategija prekal o romano problemos pro biš berša. Odoj hin but pal o sikhaviben, bešiben, sas-řipen the buťi. Te bi sa džalas pal adi strategija, gondolinav mange, hoj pal o 20 berša, te džaha lačhes u o love džana odoj kaj kampil ta bi pes dela spal o 15 -20 berša te dikhel vareso lačo prekal o keriben ale problemoske. But frimered bi amen sas o čore manuša, frimered bi helas tabora u buter bi helas řtudimen Roma. Preklad Inga Lukáčřva

◆ Lubomíra Gabčová

◆ Simona Gabčová

◆ Eva Urbanová

◆ Petronela Tišerová

◆ Nora Kroščenová

Hrabušická Miss Roma 2010

Hrabušice. Tretí februárový piatok sa spišská obec Hrabušice stala dejiskom súťaže krásy pre pätnásť tamojších naozaj krásnych rómskych dievčat. Ako nám hneď v úvode podujatia povedala jeho iniciátorka a organizátorka Eva Kroščenová, v obci vyrástli naozaj šikovné, pekné a do sveta súce dievčatá. Do súťaže sa ich prihlásilo 38. Pätnásť finalistiek sa na finále poctivo pripravovalo

dva mesiace a výsledok – ten naozaj stál na zhladnutie.

Dievčatá predviedli tanec v teplákových súpravách, ukázali sa v sukních a plesových šatách. A prezradili čo-to aj zo svojich snov, životných priorít a obľúbených činností. A tak sa hovorilo o surfovaní na webe, čítaní kníh, pozeraní televízie, ale aj o varení a upratovaní. O zámere ukončiť školu,

stať sa úspešnou v podnikaní, o založení rodiny...

Na rad prišli pochopiteľne aj úvahy o kráse. O tej, ktorá je prchavá a časom pomínie i o tej, ktorú roky podčiarknu. V tej súvislosti v hrabušickom kultúrnom dome zazneli aj múdre vety – Ak chcete mať pekné pery, hovorte iba láskavé slová... Ak chcete byť štíhli, rozdeľte sa o jedlo s chudobnými... Dievčatá prejavili múdrosť, ale

predovšetkým úžasné nadanie na tanec a jedna za druhou s noblesou predviedli svoju mladosť, krásu a šarm. K úžasu všetkých a za zvukov hudby. O tú sa na podujatí postarala Dada Horváthová so svojou kapelou Negatív ent Dáša spolu s desaťročným nadaným saxofonistom Patrikom Žigom.

Rozhodnúť o najkrajšej nebolo iste jednoduché. Ešteže koruniek bolo nachystaných viacero: Titul Miss vlasy získ-

kala Natália Kroščenová, misskou s prídatkom Sympatia sa stala Simona Gabčová. Druhou vicemiss je Radka Hrušovská, titul prvej vicemiss udelili Kristíne Tišerovej. Víťazkou súťaže a Miss Roma 2010 sa stala 18-ročná Nora Kroščenová – študentka tretieho ročníka na Cirkevnom gymnáziu v Spišskej Novej Vsi.

*Daniela Obšasníková,
foto: Jozef Ferenc*

◆ Radoslava Hrušovská

◆ Lubomíra Kokyová

◆ Terézia Gallovičová

◆ Kristína Tišerová

◆ Ivana Lipovská

◆ Natália Kroščenová

◆ Tatiana Kroščenová

◆ Jarmila Hrušovská

◆ Simona Kroščenová

◆ Diana Zemanová

Prvá MISS RNL 2010

Keď RNL zverejnilo informáciu o podujatí a predstavilo trio víťazných dievčat, v redakcii skrsol nápad. Že aj my, v RNL, pripravíme pre našich priaznivcov a čitateľov na našom webe súťaž.

O MISS RNL 2010 v tomto roku rozhodli naši čitatelia, ktorí Romano nevo il sledujú prostredníctvom internetu.

Prešli dva mesiace od súťaže v obci, pri príležitosti 8. apríla – Medzinárodného dňa Rómov sme hlasovanie ukončili.

Rozhodli ste. Spomedzi 15 kandidátok hlasujúci favorizovali dievčinu, ktorá v Hrabušickej súťaži bojovala o titul s číslom 10. Víťazkou našej súťaže sa stala Ivana Lipovská.

RNL na návšteve u prvej MISS RNL 2010

S cenou pre víťazku – minivežou, sme šestnásťročnú dievčinu navštívili v ních doma. Ivana je jednou z dvoch dcér svojich rodičov. Staršou. Navštevuje Strednú priemyselnú školu v Spišskej Novej Vsi.

Ako na súťaži povedala, rada nakupuje, číta a pracuje s počítačom. V peknom dome, v ktorom s rodičmi býva, a v ktorom najmä počas sezóny poskytujú ubytovanie pre turistov smerujúcich do Slo-

venského raja, je veru aj priestoru na pomoc rodičom, na upratovanie. K nemu sa Ivana príliš nehlási. Za prioritu v svojom živote považuje vzdelanie. Má túžbu dokončiť školu. Možno spoznať cudzí svet, iné krajiny, ale potom sa vrátiť domov. Tu si nájsť prácu. Možno sama podnikat'...

Pýtame sa na to, či bola súťaž pre ňu prínosom? Ivana súhlasne prikyvuje hlavou a jej sesternica Barbora Lipovská, ktorá v Hrabušiciach pracuje ako asistentka terénnej sociálnej práce, dodáva, že súťaž prospela všetkým. Hovorí: „Dievčatá sa stali sebavedomejšími. Ukázali sa. Dokázali si, čo dokážu. Mládež súťaž spojila.“ Niet sa čomu diviť. Stretávali sa pri nácviku programu, súťaž ich spojila a po súťaži mali dôvod na diskusie. Už teraz sa tešia na druhý ročník súťaže a jej organizátorka Eva Kroščenová prezrádza, že plánuje podujatie posunúť znova o stupeň vyššie. Chystá sa ho urobiť ako súťaž, v ktorej o korunku krásy zabojujú rómske i nerómske dievčatá spolu.

Počas našej návštevy sme sa s domácimi príjemne porozprávali. Na rôzne témy. I o tom, aké to je, keď človeku, hoci je, býva, žije a správa sa ako človek na úrovni, iní dajú pocítiť, že je čosi menej.

Že je Róm. Bavíme sa o tom, aké je dôležité vžívať sa do životov druhých. Najmä tých biednejších a menej šťastných od nás a byť aspoň citlivými k nim – ak im už ináč nedokážeme pomôcť...

Dozvedáme sa, že v Hrabušiciach s pomáhaním nemajú problém. Že nie sú ľahostajní k tomu, ak sa niekomu šťastena otočí chrbtom. Aj teraz sa usilujú pomôcť rodine, v ktorej muž stratil prácu a pokoj zo života mu začínajú ukrajovať dlhy. Dozvedáme sa, že najviac bolí rasizmus Rómov asi nie od nerómov, ale od vlastných...

Spolu vyhodnocujeme, že je šťastím pre rómsku rodinu, ak sa stane súčasťou obce, ak je prijatá obcou a nie vylúčená. Bavíme sa o tom, či je to chamtivosť, ak človek má pekné bývanie a dôstojný život – ak sa porovnáva s biednymi, vie, že má veľa – ale chce ešte viac. Aby žil ešte lepšie. Aby deťom vytvoril ešte lepšie podmienky, aké teraz majú...

Zhodujeme sa na tom, že aj tak je najväčším darom zdravie a pokoj v rodine. Oboje našej víťazke a jej rodine prajeme.

*Daniela Obšasníková,
foto: Jozef Ferenc a Roman Čonka*

◆ Miss RNL si ako darček redakcie prevzala minivežu